ФИФI ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ IЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКIУ

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КъБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ
ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЗРЭ КЪЫДОКI

№98 (23.912) ● 2019 гъэм шыщхьэуIум (августым) и 17, щэбэт ● Тхьэмахуэм щэ хъыдокI ● И уасэр зы тумэнщ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

КъБР-м и Iэтащхьэм и къалэнхэр пIалъэкIэ зыгъэзащIэ КIуэкIуэ К. В. Шэрэдж районыр къызэхекIухь

КIуэкIуэ Казбек иджыблагъэ Шэрэдж районым лэжьыгъэ Iуэхукlэ щыIащ. КъБР-м и Iэтащхьэм и къалэнхэр пIалъэкIэ зыгъэзащIэр Аушыджэр къуажэм дэт амбулаторэм еплъащ. 1936 гъэм ящIа унэр кхъахэ дыдэ хъуащ икIи зэбгъэпэщыжыну зыри хэлъыжкъым. Абы къыхэкIыу къуажэ амбулаторэр щылэжьэну унэр ухуэныр узынишагъэр хъумэным зегъэужьыным хуэгъэзауэ иджыпсту ягъэзащIэ программэхэм ящыщ зым хагъэхьэну я мурадщ. Абы и проект-сметэ документацэр гъэхьэзырын яух.

РЕСПУБЛИКЭМ и унафэщIым апхуэдэу кьиплщытащ Шэрэдж псым и Iуфэхэр гъэбыдэным икIи унагъэхэмрэ туризмэм и Iэухуащ Iахэмрэ псыдзэм щыхъумэным хуэгъэзауэ зэфIагъэкIхэр.

Кьащхьэтау поселкэм КIуэкIуэ К. В. къыщиплъыхьащ Чеченов Ш. Ш. и цIэр зезыхьэ курыт еджапIэр. Мыбы щеджэхэм, щIэныгъэ гуэдзэн щыззыгъэгъэтхэм я бжыгъэр 726-рэ мэхъу. КъБР-м и Iэтащхьэм и къалэнхэр пIалъэкIэ зыгъэзащIэм щыгъуазэ зищIащ спортзалыр капитальнэу зэрызэрагъэпэщыжам, узынишагъэр щрагъэфIакIуэ, спортым зыщыхуагъасэ Iуэхуащ Iапсащ зэрауэам.

А махуэ дыдэм КIуэкIуэ Казбек щыIащ дунейм ехьжа Ульбашев Хусей, Хэку зауэшхуэм и ветераным, и унагъуэм икIи абы и Iыхьлыхэмрэ и благъэхэмрэ яхуэгъэзэщ.

КIуэкIуэ Казбек апхуэдэу яхуэзащ Шэрэдж районым и цIыхухэм социальнэ Iуэхутхьэбзэхэр яхуэщIэныжкIэ комплекс центрым и лэжьакIуэхэмрэ а Iуэхущапlэм щыIэ цIыхухэмрэ. КьызэрыщIэкIымкIэ, мы Iуэхущапlэр ядоIэпхьу республикэм и муниципальнэ район псоми исхэм ящыщу гугъуехь хэхуахэм икIи абыхэм я хуитныгъэхэмрэ я сэбэп зыхэлъхэмрэ пхыгъэкIыным хуэгъэзауэ зыхуэфащэ Iуэхухэр ирегъэкIуэкI.

КъБР-м и Iэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-Iуэхущапlэ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм «Хамэ къэрал щыпсэу ди хэкуэгъухэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм къэIэпхъуэжыну хуейкэм защIэгъэкъуэным хуэунэтIауэ» и къэрал программэм и Iуэхукlэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэ №136-ПП

2019 гъэм бадзэуэгъуэм и 31-м *Налшык къалэ*

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм **унафэ ещI**:

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм «Хамэ къэрал щыпсэу ди хэкуэгъухэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм къэIэпхъуэжыну хуейкэм защIэгъэкъуэным хуэунэтIауэ» и къэрал программэ мы унафэм щыIэр къэщтэн.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщl МУСУКОВ Алий.

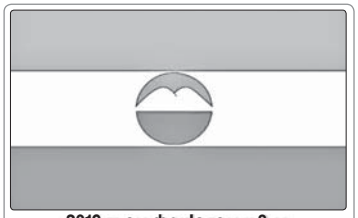

2019 гъэм фокIадэм и 8-м Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и еханэ зэхуэсыгъуэм и депутатхэр хахынущ

● Шэджэм щIыналъэ

Мэкъумэшыщlэхэр бэлэрыгъыркъым

Шэджэм щIыналъэм и мэкъумэшыщlэхэм мы илъэсым гъавэзкI зэмылIэужьыгъуэу гектар мин 13,5-м нэблагъэ хасащ.

ГУЭДЗУ гектар мини 9,5-м щыщу 800-м нэблагъэр бжьыхьэсэщ, хьэпцийр гектар 50-м нос. Апхуэдэу нартыху гъавапхъэу яIэщ гектар мини 8,5-рэ, зэнтхъыу - 60, гъатхасэ хьэпцIийуэ - 124-рэ.

Шэджэм район администрацэм мэкъумэшымкIэ и къудамэм дызэрыщигъэгъуэзамкIэ, мы гъэм сыт и лъэныкъуэкIи жыпахъэ нэхъыфI зэрызэрагъэпэщыным хэтащ, дунейм и щытыкIэми емылъытауэ, гъавэ бэвкIэ мэгуГъэхэр.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Къэрал гулъытэ

Сэхъурокъуэ Хьэутий ЩIыхь орденыр къыхуагъэфащэ

Къэралым и къалащхьэм къикIыу иджыблагъэ хъыбар гуапэ къытIэрыихьащ - Урысей Федерацэм и Президент Путин Владимир иджыблагъэ Iэ зыщIидза указым ипкъ иткIэ ЩIыхь орденыр къратащ «Урысейм Мэкъумэш кIэлъыплъныгъэмкIэ и къулыкъущIапIэм и Къэбэрдей-Балъкъэр референтнэ центр» Iуэхущапlэм и унафэщI Сэхъурокъуэ Хьэутий Хьэзрит и къуэм. И къалэнхэр нэгъэсауэ зэригъэзащIэм, жылагъуэ Iуэхухэм жыжьэру зэрыхэтым, илъэс куэд хъуауэ хьэлэлу зэрылэжьам къыпэкIуащ апхуэдэ пщIэ лъагэр.

Ди республикэм и мызакъуэу, УФ-м и щIыпIэ куэдми, хамэ къэралхэми щыщIэрыIуэ адыгэлI щыпкъэм, Дунейпсо Адыгэ Хасэм и тхьэмадэм дохъуэхъу къэрал гулъытэ лъагэ къыхэзрыхуащIамкIэ икIи ди гуапэщ и узынишагъэр мыкIуэщIу, и ехъулIэныгъэхэм хигъахъуэ зэпыту, бэм я гъуэзэу лъэпкъым иджыри илъэс куэдкIэ хуэлэжьэну.

ДАХ-м и Хасащхьэм хэтхэр, Къэбэрдей Адыгэ Хасэр, «Адыгэ псалъэ» газетым, «Iуащхьэмахуэ» журналым я пэжьакIуэхэр.

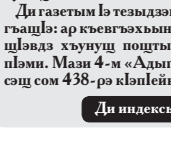

«Адыгэ псалъэр» къезыгъэхьхэм захудогъазэ

2019 гъэм и етIуанэ илъэс ныкъуэм къаIэрыхьэну газетхэмрэ журналхэмрэ Iэ щIэдзныр иухащ.

Ди газетым Iэ тезыдзэну хуейхэм хъыбар идогъащIэ: ар къевгъэхьын папщIэ иджыри Iэ щыщIэвдз хъунущ пощтым и дэтхэнэ Iуэхущапlэми. Мази 4-м «Адыгэ псалъэ» газетым и уасэщ сом 438-рэ кIэнIейкIэ 44-рэ.

Ди индексыр П 5894

Гъуэгухэр зыхуей хуагъазэ

● Бахъсэн щIыналъэ

«Шынагъуэнщэ икIи фIагъ лъагэ зиIэ автомобиль гъуэгухэр» лъэпкъ проектыр гъэзэщIэным Бахъсэн щIыналъэм щыпащэ.

АБы ИПКЪ иткIэ, мы зэманым къызыхуэтыншэу зэрагъэпэщыж километри 7,25-рэ зи кIыхьагъ Куба - Псыхъуерей - Крем-Константиновкэ автомобиль гъуэгур, километр 20-кIэ зызыкъуэдия ХьэтIохъущIыкъуей Ищхъэрэ - Къуртъкъужьи Ипщэ машинэ зекIуанIэр.

Апхуэдэуи, зэгъэзэхуэжьныгъэ лэжьыгъэхэр щызэфIагъэкIащ Зеикъуэ - Туф къыщIэхьпIэ - Дыгъэмыхьэ (сымаджэщ екIуэлIапIэр) щыпIэхэр зэпызыщIэ гъуэгум.

Фигу къэдгъэкIыжынщи, зи гугъу тщIы лъэпкъ проектым УФ-м и щIыналъэ 82-рэ хэтщ. Ар гъэзэщIэным хухаха илъэсихым къриубыдэу, щIыналъэ мыхьэнэ зиIэ гъуэгухэм ящыщу мехъубэрэ къаугъэсэбэпхэр зэрагъэпэщыжынущ; хэгъэгу гъуэгухэмрэ къалэхэм къегъэщIылIа автомобиль зекIуапIэхэмрэ абыхэм ятещIыхьауэ яубзыхуа мардэм ирагъэзэгъэнущ; зэжьэхэуэныгъэ нэхъыбэ къыщыхъу щIыпIэхэр ягъэкIуэдынущ; гъуэгум къыщыхъу къэхъукъащIэхэм хэкIуэдахэр гъэмэщIэным телэжьэнущ.

ЧЫЛАР Аринэ.

Авто-мото-туризмэм зрагъэужь

● Дыгъуасэ

Къэбэрдей-Балъкъэрыр шыщхьэуIум и 16-м авто-мото-туризмэм и курыкупсэ хъуащ. А Iуэхум дихьэх щIалэгъуалэхэмэ нэхъыжьхэмэ я бжыгъэм кIуэ пэтми зэрыхэхъуэр къэплъытэмэ, абы этнотуризмэмкIэ мыхьэнэ иIэщ.

НАЛШЫК Абхъазаи и утыкум сыхьэт 16-м мы гъэм ещанэу къыщызэIуахащ «Седьмая скорость» фестивалыр. Абы хэтахэмрэ и хьэщIэхэмрэ туризмэм и щIэщагъэлIхэм яIуащIащ, Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щIыналъэм и авто-мото-клубхэм, республикэм и мавшинэ нэхъ дахэхэм, теплъэ щIэщыгъуэ зиIэхэм, турист IуэхущIапIэхэм зыхагъэгъуэзащ, Къэбэрдей-Балъкъэрым ис лъэпкъхэм я пщIантIэхэр, я шхыныгъуэ лIэужьыгъуэхэмрэ абыхэм я Iэфагъымрэ, Iуэхущапlэхэм къыщIагъэкI продукцэхэмрэ хьэпшыпхэмрэ я выставкэр щIэщыгъуэ ящыщу, Зэ1ущIэм утыку къыщрахьащ сурэттех КуэщхьэбиI Лалинэрэ абы и лэжьыгъуэхэмрэ я сурэт гъэщIэгъуэнхэр. Абы къриужьэлIахэм я нэгу зрагъэужьащ икIи ар ягъэдахащ диджей цIэрыIуэхэм, Iуэхущапlэхэм къыщIагъэкI «IsAria», «Хатти», «5642» гупхэм, нэгъуэщIхэми.

ЗэIуущIэр къызэригъэпэщащ икIи иригъэкIуэкIащ «Росмолодежь» зэгухьэныгъэм, ЩIалэгъуалэм я Iуэхухэмкlэ федеральнэ Iуэхущапlэр, Къэрал Думэм физкультурэмкIэ, спортымкIэ, туризмэмрэ щIалэгъуалэм я Iуэхухэмкlэ и комитетым и Эксперт советым Урысейм автотуризмэм зыщегъэужьыныжкIэ и лэжьакIуэ гупыр, Автотуризмэмкlэ лъэпкъпсо зэгухьэныгъэр, КъБР-м и къэрал властым и органхэр и дэIэпыкъуэгъуу.

Къэбэрдей-Балъкъэрым и къалэхэмрэ къуажэхэмрэ щыщхэмрэ къадэкIуэу зэныбжьэгъуэ фестивалым хэтащ Кавказ Ищхъэрэм и щIыналъэхэм къикIа хьэщIэхэр. Абы и программэм хыхьэу къыззрагъэпэща зэпеуэ гъэщIэгъуэнхэм къыхэжаныкIахэр саугъэтхэмкIэ ягъэпэжащ.

ТЕКIУЖЬ Заретэ.
Сурэтыр
Къарей Элинэ *трихащ.*

● Мэшыкъуэ-2019

ТIымыжь Хьэсэн и псалъэ

Мэшыкъуэ бгы лъапэм щекIуэкI щIалэгъуалэ зэхьхьэм мы махуэхэм щыхьэщIащ «Курорты Северного Кавказа» зэгухьэныгъэм и генеральнэ директор ТIымыжь Хьэсэн.

«ПРО ТУРИЗМ» фIэщыгъэм щIэту абы псалъэмакъ щхьэпэ ядригъэкIуэкIащ ныбжьыщIэхэм. ТIымыжьым и гугъу ищIащ Кавказ Ищхъэрэм цIыхур къезышэлIэн хъугъуэфIыгъуэ зэрибэм, туризмэм ди щIыналъэм зэрызыщрагъэужьым. Апхуэдэуи абы къигъэлъэгъуащ курортхэр, туризмэм елха ухуэныгъэщIэхэр щащIкIэ къагъэсэбэп эмкIыпIэхэмрэ Iэмалхэмрэ.

- Ди щIыналъэм нэхъыбэу зезыгъэужьхэм ящыщщ туризмэр, Урысейм и бгы-лыжэ зыгъэпсэхупIэхэм щIэупщIэ нэхъ яIэщ. Ди щIыналъэм къакIуэу лыжэкIэ къыщызыжьыхьар яхэралым и адрей щIыпIэхэми зэрыдгъэкIуэнум яужь дитщ, нэгъуэщI щIыпIэхэм щыIахэри ди деж къыдошэ. Апхуэдэ щIыкIэкIэ бгы-лыжэ спортым, туризмэм ди къэралым зэрыщыту зыщыдогъужьэ. Абы къыдэкIуэу, лыжэ къэжьыхькIэм цIыхухэр зэрыхуедгъэсэным, абы зэрыдедгъэхьэхыным мымащIэри дыхущIокъу.

ЗэIуущIэм хэта ныбжьыщIэхэм зытепсэлъыхьыр зэрафIэгъэщIэгъуэныр я упщIэ куэдым наIуэящырт. Псом хуэмыдэу гухэхъуэт КИФЩI-м туризмэм зэрызыщегбгъэужь хъуну къалъытэ Iэмалхэм щIалэгъуалэр зэрытепсэлъыхьыр пльагъуну.

«Иджы ещанэу сыкъокIуэ Мэшыкъуэ щекIуэкI зэхьхьэхэм. Хуабжьу сигу ирохь псори. КъищынэмыщIауэ, мы форумым ныбжьыгъу, цIыхугъэ куэд къыщыгъуэтащ, - кьыддогуашэ Осетие Ищхъэрэ - Аланием щыщ пщащэ Сохиевэ Аланэ. - Ди республикэм къыбгъэдэкIыу цIыхуищэм щигъу къэкIуащ мыбы, я нэхъыбэм проект яIыгъщи, ар зэрыпхагъэкIынум егугъуу зыхуагъэхьэщыр. Щхьэж фIэгъэщIэгъуэн, и проектыр зытеухуа унэтIныгъэ елъытауэ зыдгъэшауэ лекцэхэм дыхэтщ.

«Мэшыкъуэ-2019» зэхьхьэм и япэ Iыхьэм цIыху 1400-рэ екIуэлIащ. Абыхэм яхэтщ Урысейм и хэгъэгухэм щыщхэр, Къухьэпlэ Гъунэгъум къикIахэр. Псори зэхэту форумым цIыху мини 3 зэхуишэсыну и мурадщ.

ЩОМАХУЭ Залинэ.

Лъэпкъ проектым хэту

«Демография» лъэпкъ проектым хэту Къэбэрдей-Балъкъэрым щагъэзащIэ «Нэхъыжьхэр» хэгъэгу проектыр.

АБы ипкъ иткIэ, реабилитацэ центрхэмрэ интернатхэмрэ щыIэ, лэжьэгъуэ ныбжьым икIа цIыху 255-м пневмококк узыфIэ зэрыщIалэм щызыхъуэм мастэхэр хаIунущ. Илъэсым зэрищIэдзэрэ социальнэ Iуэхущапlэхэм щыпсэу, зи ныбжьыр хэкIуэта цIыху 93-м а хущхъуэр ирахьэлIащ.

Проектым и мурадыр социальнэ кIэлъыплъныгъэ хуэныкъуэу къэрал интернатхэмрэ реабилитацэ центрхэмрэ щыIэ, зи ныбжьыр хэкIуэта цIыхухэм я узынщагъэм кIэлъыплъныкIыр.

КъБР-м Узынщагъэр хъумэнымкIэ и министерствэм и пресс-Iуэхущапlэ.

Къэрал гулъытэ

Сэхъурокъуэ Хьэутий ЩIыхь орденыр къыхуагъэфащэ

Къэралым и къалащхьэм къикIыу иджыблагъэ хъыбар гуапэ къытIэрыихьащ - Урысей Федерацэм и Президент Путин Владимир иджыблагъэ Iэ зыщIидза указым ипкъ иткIэ ЩIыхь орденыр къратащ «Урысейм Мэкъумэш кIэлъыплъныгъэмкIэ и къулыкъущIапIэм и Къэбэрдей-Балъкъэр референтнэ центр» Iуэхущапlэм и унафэщI Сэхъурокъуэ Хьэутий Хьэзрит и къуэм. И къалэнхэр нэгъэсауэ зэригъэзащIэм, жылагъуэ Iуэхухэм жыжьэру зэрыхэтым, илъэс куэд хъуауэ хьэлэлу зэрылэжьам къыпэкIуащ апхуэдэ пщIэ лъагэр.

Ди республикэм и мызакъуэу, УФ-м и щIыпIэ куэдми, хамэ къэралхэми щыщIэрыIуэ адыгэлI щыпкъэм, Дунейпсо Адыгэ Хасэм и тхьэмадэм дохъуэхъу къэрал гулъытэ лъагэ къыхэзрыхуащIамкIэ икIи ди гуапэщ и узынщагъэр мыкIуэщIу, и ехъулIэныгъэхэм хигъахъуэ зэпыту, бэм я гъуэзэу лъэпкъым иджыри илъэс куэдкIэ хуэлэжьэну.

ДАХ-м и Хасащхьэм хэтхэр, Къэбэрдей Адыгэ Хасэр, «Адыгэ псалъэ» газетым, «Iуащхьэмахуэ» журналым я пэжьакIуэхэр.

● Хъыбар гуапэ

Дунейм и вице-чемпион Шыбзыхъуэ Алик

Эстониеи и къалащхьэ Таллин мы махуэхэм щекIуэкIащ зи ныбжьыр илъэс 23-м нэмысахэм спорт бэнэкIэмкIэ я дунейпсо чемпионат. Килограмм 86-м нэс зи хьэлъагъхэм я зэпеуэм абы дыжьын медалыр къыщихьащ Шыбзыхъуэ Алик.

КЪЭРЭШЕЙ-ШЭРДЖЭСЫМ хьыхь Адыгэ Хьэблэм къыщалъхуауэ «АРР» спорт клубым и гъэсэн Шыбзыхъуэ Алик бэнэкIэ хуитымкIэ дунейпсо чемпион щыщхьэуIум и 14-м хъуным зымащIэ дыдэщ иIэжар. Дыщэм щыщIэбэна кIэух зэIуущIэм къыщыпэщIэхуа, Индием щыщ Пуния Дипакрэ абырэ я зэпэщIэтныгъэ гуащIэр зэрытемыгъэкIуауэ, 2:2-уэ, ирахащ. АрщхьэкIэ, бэнэкIэ хабзэм тету, иужьу зи баллым хэзыгъэхъуар индус щIалэрати, ар япэ ирагъэщащ.

Дуней псом и вице-чемпион хъуа Шыбзыхъуэ Алик Таллин щекIуэкIа зэхьэзэхуэр фIы дыдэу кьехъулIащ. ЗэкIэлъхьэужьу абы хигъэщIащ монгол Байярсайхъан Билгуун (10:0), Латвием щыщ Самуконюс Иварс (10:0), Швецием и щыхьыр зыхъумэ Тимори Мухьэммэд Сардар (12:0). Финал ныкъуэращ хуэфащэн хьэрхуэрэгъу щигъуэтар. Абы хуабжьу къыщыхигъэзыхьащ США-м къикIа Хидли Трент, ауэ адыгэ щIалэр 4:3-уэ текIуащ.

Дунейпсо зэхьэзэхуэм дыжьын медаль къыщыпхьу вице-чемпион ухъуну пщIэ лъагэщ. Шыбзыхъуэ Алик абы нэсыныжкIэ я зэман, къару, зэфIэкI куэд трагъэкIуэдащ и гъэсакIуэзу и адэ Беслъэн, Мэзыкъэбз Мурадин, Щэмырзэ Мухьэрбий, Урысей Федерацэм и щIалэгъуалэ командэ къыхэхам и тренер нэхъыщхьэ Тембот Анзор сымэ.

Таллин щиIа ехъулIэныгъэр Шыбзыхъуэр иджыри къэс здынэса лъагапIэхэм къыпызыщэщ. И ныбжьыр илъэс пщыкIуий щыхъум ирихьэлIэу 2015 гъэм Сербием щызэхэта, ныбжьыщIэхэм я зэпеуэм ар Европэм и чемпион щыхъуащ, килограмм 76-м нэс зи хьэлъагъхэм я деж и хьэрхуэрэгъу псори щыхигъащIэри.

2017 гъэм Шыбзыхъуэ Алик и чемпионыгъэм Европэм къыщытригъэзащ. Абы щыгъуэм ар щытекIуащ зи ныбжьыр илъэс 21-м нэмысахэм я зэпеуэм. Сараевэ щекIуэкIа зэхьэзэхуэм килограмм 85-м нэс зи хьэлъагъхэм я деж адыгэ щIалэм къыщыпэщIэуа псори хуагъэува зэманыр имыухыу щытридзащ: словакыр - 10:0-у, франджыр - 10:0-у, куржыр - 11:0-у, тыркыр (финалым) - 10:0-у. Зэрытлъагъущи, абы и хьэрхуэрэгъухэм зы очкои иригъэхьатэкъым икIи псори зэхэту 41:0-у ефIэкIат.

НыбжьыкIи, хьэлъагъкIи, екъулIэныгъэкIи хэзыгъахъуэ зэпыту екIуэкI Шыбзыхъуэ Алик куэдкIэ дызэрыщыгугъым шэч хэлъкъым. Мыгувэу ар кууэ хыхьэнущ балигъхэм я зэхьэзэхуэм икIи абыхэми дэрэжэгъуэ къыщыдитыну, къызыхэкIа пщIэм къыщымрэ щыпсэу Хэкумрэ я пщIэр адэкIи иIэтыну дыхуохъуапсэ.

ЖЫЛАСЭ Заурбэч.

КъБКъУ-р къыхах

● Щіэныгъэ

Бэрбэч Хьэтіытіэ и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым и студентхэм куэду яхэтщ хамэ къэралхэм къикІа щІалэгъуалэ. Абыхэм я бжыгъэр зы илъэсым нэхърэ къыкІэлъыкІуэм нэхъыбэ хьуурэ макІуэ. Ди гуапэ зэрыхъущи, абыи къеГэлъагъуэ щІэныгъэ нэхъыщхьэ зэзыгъэгъуэтыну щІэхъуэпсхэм а еджапІэ нэхъыщхьэр къыздэхьыр.

ЕДЖАПІЭ нэхъыщхьэм щІэтІысхьэным ипэ къиухуэу, хабзэ хъуащи, хамэ къэралхэм къикІа абитуриентхэр еджэным щыхуагъэхьэзыр илъэс курсхэр мэлажьэ. Ар и къудамэщ университетым Хамэ щІыналъхэм щыщ студентхэм щІэныгъэ щрагъэгъуэт школ нэхъыщхьэм (ВШМО). КъБКъУ-м иджыблагъэ щекІуэгІуэ пшыхьри зыкъагъэзар еджэным щыхуагъэхьэзыр курсхэр ехьулІэныгъэкІэ къзэуыхэзар гъэпэжэныр, гъэ еджэгъуэ блэкІам къриКІуэхэр къэпщытэжныныр.

Университетым и проректор **Къэжэр Артур** зэрыжиІамкІэ, мыгъэрей илъэс курсхэм щеджащ хамэ къэралхэм къикІа цІыхуи 100-м щыгъуэ. Зы илъэсым и кІуэцІкІэ ахэр ирагъэджащ унэтІыныгъи 4-м тещІыхьауэ, щхьэж къыхихыну зыхуэей Іэщіагъэм елъытауэ. Апхуэдэхэщ, къапщтэмэ, медико-биологие, инженерно-техникэ, гуманитар, экономикэ унэтІыныгъэхэр. Абитуриентхэм пэщІэдзэ щІэныгъэ зрагъэгъуэтащ биологие, химие, физикэ, математикэ, информатикэ, урыс литературэ, къэбэрдей-шэрджэсыбзэ, тхыдэ, обществознание предметхэмкІэ. Курсхэм щІэсахэм ящыщ дэтхэнэри зэрыгъэгъадж программмэм къиГэув мардэхэм пэлъэщащ, къэпщытэныгъэхэми ехьулІэныгъэкІэ пхыкІыжащ. Ахэр къэзыуха щІалэгъуалэм къыхах хабзэщ республикэм, къэралым я еджапІэ нэхъыщхьэхэм ящыщу я щІэныгъэм адэкІэ щыкІагъэхьуэнУ я мурадщу. Абитуриентхэм ящыщу 80-м щыгъум гупыж ящІащ КъБКъУ-м еджэным щыпащэну.

- ФІыщІэ ин яхудощІ мы щІалэгъуалэр щІэныгъэ нэхъыщхьэ зрагъэгъуэтыным тэмэму хуэзыгъэхьэзыра ди егъэджакІуэ Іэзэхэм, - къыхигъащащ и къэпсэльэныгъэм Къэжэрым. - Фэ хамэ къэралхэм къикІа щІалэгъуалэм щІэныгъэ ефта къудейуэ аракъым, атІэ ахэр ди псэукІэ-щыІэкІэм и хабзэхэм евгъэсащ, ди жылагъэм, цІыхухэм зэрахэзэгъэфыну мардэхэм щывгъэгъуэзащ.

Курсхэр къэзыухахэм абы щыхьэт техъуэ къэрал дэфтэрхэр яритыжащ проректорым. Абы и гуапэу къыхигъащащ еджэным екъулІэныгъэ ІыгъэщыщІэрызыгъэхьахэр, я цІэкІэр щхьэхуэу къриІуэурэ. Апхуэдэу зэІуцІэм щатыжащ хамэ къэралхэм къикІахэм папщІэ къэзэрагъэпэщ олимпиадэхэм щытекІуахэм я щІыхь, фІыщІэ тхыльхэри.

Илъэс псокІэ къелІэлІа егъэджакІуэхэм, ныбжьэгъу къахуэхуа хэхъуфхэм фІыщІэ хуащІу, курсхэм щІэсахэм зэІуцІэм хуагъэхьэзыра концерт цІыкІур куэдым ягу иритхащ.

ЖЫЛАСЭ Маритэ.

ПщІэ зыхуэтщІ ди хэкуэгъуэх!

Илъэс зыбжанэ хъуауэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и цІыхухэр зэщІаІыгъэщ экономикэ гугъуехьхэм я хъым.

Пэжыв ІапІэншагъэр, улахуэ цІыкІур, пенсэ мащІэр, пособиехэмрэ льготэхэмрэ я бжыгъэм зэрыхэщІыр - а псоми дыдж ящІ республикэм щыпсэуэхэм я нэхъыбэм я гъащІэр.

Быдзу фыкъыхудоджэ, фокІадэм и 8-м Іэ зэрыфІэтынур фи «гумкІэкъым» икІи «псоми я нэхейкІэкъым». Ауэ жаІэркъым: «Іэ зэрыгІэтым хуэдэу дыпсэунущ».

Жэуаплныгъэшхуэ зыпылъ хэхыныгъэхэм я лъэхъэнэр хъохъэ. И чэзур къэсащ Іэ фІэтыну, ффладыгъуэ Хэкур зыІэрыбгъэхьэжьфын хуэдэу.

КПРФ-м иІэщ зэрылажьэну программэ. ИкІи дэ дгъэззэщІэнущ фыкъызэрыдгъэгугъэ псори.

Дэ къыдгуроІуэ ди мурадхэм дызэрыхуэхъуэ. Ар ущІэгъэзвэн икІи ущІэнащхьеин учІэ щхьэусыгъуэнсхьм, атІэ текІуэныгъэм - цІыхубэм я текІуэныгъэм - нэхъ ерыщІыжу дыхущІэзыгъэжьщ.

Фыкъызэрыдгъэгугъэхэр дгъэззэщІэфын папщІэ дэ дыхуэныкъуэщ, пщІэ зыхуэтщІ хэхакІуэхэ, фэ фи щІэгъэжьуэныгъэ.

ФокІадэм и 8-м фи гъащІэм мыхьэнэшхуэ щызиІэ а лъэбакъуэр фчы!

ФщІэ ар КПРФ-м и телъхьэу.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и депутатхэм я хэхыныгъэхэм ирихьэлІэу «Урысей Федерацэм и Коммунист парт» политикэ партым и Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ къудамэм къыхилъхьа программэр

Тхуэфэщэн гъащІэм дыхуэзышэ лъэбакъуипщІ

1. Къэралым и къулеигъэхэр - цІыхубэм!

Урысейм и къулеигъэхэр зыхуэлэжьэн хуейр цІыхубэращ, атІэ олигархгуп цІыкІуракъым. Дэ дрителъхьэщ щІыдагъэ, газ отраслхэр псоми я зэхуэдэ щІыжьным.

2. Къэралым и экономикэ щхьэхуитыныгъэ!

И чэзу хъуащ ди экономикэ щхьэхуитыныгъэр зэфІэдгъэувэжьну, долларым и текІуэныгъэм зыщыгъэтхьумэну.

Урысейм и Банк Нэхъыщхьэр къыщІэшын хуейщ США-м и Федералькэ резерв системэм и бжыым. Ар зыхуэлэжьапхъэр хэкум и экономикэмрэ социальнэ Іэнатіэмрэ я зыужьныгъэращ.

Дэ дыхьэзырщ Урысейр ВТО-м къыхэгъэкІыным ехьэлІа Іуэхур зэфІэтхьну.

3. Зи щхьэ хущытыж промышленность лъэщ!

Урысейр хуейщ къэхутэныгъэщІэхэмрэ технологие лъагэхэмрэ зи лъабжьэ иджырей промышленность лъэщ. Абы и отрасль нэхъыщхьэу уВыпхъэщ: микроэлектроникэр, робототехникэр, станок хуэунэгъэр.

4. Мэкъумэшэ хэзыгъэхэр къэгъэщІэрэщІэжьныкъэ дэІыгъыныкъэ!

А псори тхуэзфІэжьныну, мы Іуэхугъуитым дытетмэ. Илэразуэ, бюджетым и проценти 10-м мынэхъ мащІэ агропромыр дабыгъын папщІэ унэтІын. ЕтІуанэрауэ, жьджэру ядэІэпыкъун фермер, мэкъумэш Іэнатіэхэм, тегъэщІапІэ щІын хозяйствэ зэгуэтэхэмрэ кооперацэмрэ.

КПРФ-р хьэзырщ ЩІы, Мэз, Псы кодексхэр щІэуэ къиущэну. Экономикэм и щыкІэгъэ егъэфІэкІуэныкмкІэ Іуэхугъуэ зэхэтхэр дэ къыхыдолъхьэ.

5. Хьэуэ - коммерцэ кредитхэм, НтІэ - къэралыр къэгъэщІэрэщІэжьным!

Ахъшэ имыІэу правительствэр зэрытхъэусыхэр - пцІы зэфэззэщІ. Дышэ, валютэ гъэтІылъыгъэхэр, Іьэпкъ зэІуэпэщыныгъэм и фондыр, ГъэтІылъыгъэ фондыр - ахэр сом триллион 33-рэ ирокъу.

Дэ ди къэлэнщ щІыналъэхэм дадэІэпыкъуну, я гур хуэІухауэ я къэкІуэным хущІэкъун, зауэкьи папщІэ. КПРФ-р и телъхьэщ коммерцэ кредитхэр федеральнэ бюджетым къыхэкІ дотацэхэмрэ субвенцэхэмкІэ яхъуэжьным.

6. Уасэхэмрэ тарифхэмрэ тКІийуэ кІэлъыплъын!

ЕрыскъыхэкІэм я уасэм нэгъабэ процент 20-м щІигъукІэ хэхъуащ.

Абы щыгъуэми зыщыкІыу Іэмалынишэу къаГэсэбэп хьэпшыпхэм, гъэсэныпхъэм, хущъхьэхэм я уасэм кІэлъыплъыну. ЖКХ-м и Іуэхутхьэбзэхэм щІат уасэр щІигъу хъунукъым унагъуэм и хэхъуэм и проценти 10-м.

7. ЗахуагъэкІэ яГэувэ икІи фейдэ къэзыпыкІ налогхэр!

Урысейм щыгъуэращ гур щызыгъэкІ налог хэкІыкІэ. Ар зытелажьэр къулеижьхэмрэ дыгъэгъуэкІуэ къулыкъущІэхэмрэщ. Дэ къыхьідолъхьэ хуэм-хуэмурэ НДС-р Іуахэжьну. Абы и зэранкІэ хэкум къыщыщІагъэкІ продукцэм и уэсэр докІуейри, къэныкъэкъуэм пэмыльэщ, мэкъу, инфляцэр къыхэзыщІеІэтэ. Апхуэдэ налогхэр СССР-м зэрыщымыІар, иджыпстуи зэрыщымыІэр зэрымыщІэкІэ къэхъуауэ аракъым.

8. Къэралыр - цІыхум папщІэ, атІэ цІыхур - къэралым папщІэкІэкъым.

Властым укІытэ имыІэу Конституцэр къызэпеуд, абы ипкъ иткІэ Урысейр - социальнэ къэралыгъуэщ.

ИпэжьапІэкІэ къэралыр хуабжьу шынагъуэу зэкъуэудащ. ЦІыкІухэм я проценти 10-м лъэпкъ къулеигъэм и процент 90-м нэблагъэр яубыдащ. Сыт абы уасэу щІатар? Языныкъуэхэм я щэр къызэрывэмрэ цІыкІухэм я нэхъыбэр ерагъкІэ зэрыпсэумрэщ. Абыхэм лэжьыгъэкІэ, пенсэкІэ, щІэныгъэкІэ, узыншагъэр хъумэныкмкІэ яІэ хуитныныгъэхэм йобгъэкІыжьу.

КПРФ-м къыхэлъхьэ социальнэ зэхуэмыдэныгъэр нэхъ кууж зыщІ унафэхэр къащтэну хуимыту хабзэкІэ щІагъэбыдэну. ВВП-м къыхэкІыу процент блырыбл хуаутІыпщынущ щІэныгъэм, егъэджэныгъэм, узыншагъэр хъумэным. Дэ щІалэгъуалэм шэсыпІэ дахуоувэ япэ лэжьыгъэ Іэнатіэ яІэныкмкІэ, нэгъуэщІ щІэгъэкъуэныгъэхэмкІэ. Гулытэ хэха ягъуэтыпхъэщ сабийхэмрэ анэхэмрэ, ныкъуэдыкъуэхэмрэ жьы хъуахэмрэ. Абы папщІэ зыхуеину законхэр хьэзырщ.

9. Къэралым иІа пщІэр едгъэгъуэтыжынщ!

Блэкіа парламент хэхыныгъэхэм КПРФ-м щытригъэчыныхьащ къэралыщІыб политикэщІэ егъэкІуэкІын зэрыхуейм. Абы и лъэныкъуэкІэ нобэм ирихьэлІэу зыкъом зэфІэгъэкІа хъуащ. Ауэ кІуэ пэтми НАТО-м и дзэ базэхэм Урысейм и хъуреягъыр къызэщІакъуэз, ди хэкуэгъуэм екъулІа текъуэзныгъэхэмрэ зэхэзехуэныгъэхэмрэ нэхъ быдэж мэхъу.

Властым дерс гуэрхэр зыхихащ, ауэ къыщхьэщэж министр-зэхэкъуэтакІуэм.

Коррупцэмрэ щІэпхъаджагъэмрэ - къэралымрэ абы и цІыкухэмрэ шынагъуэ къъезытщ. КПРФ-р и телъхьэщ ахэр гъэкІуэдыным тКІийуэ бГъэдыхьэным. Экономикэм щІэпхъаджагъэ ин зыплъэкьахэр тутпакъэщхэм исын хуей къудейкъым, атІэ я мылъкумкІэ жэуап яхьыпхъэщ.

10. Къэралым и щэнхабзэ екъулІэныгъэхэр тхъумэнщ икІи хэдгъэхъэнщ!

Урысейм и лъэпкъэм я лъэпкъыбз щэнхабзэр - псэкІэ ди къэщІэрэщІэжьныгъэм и лъабжьэщ, дызэрыгушхуэщ, тхыдэ щІэинщ. ЦІыкубэ властым идэнукъым цІыкухэм я псэр антисоветизмэкІэ, национализмэмкІэ, русофобиемкІэ кърагъэсыкІыу. Абы цІыкуэхэм щыхъумэнущ хабзэщхьагъэм, напэншагъэм, нэмыукІытагъэм.

Лъэпкъым и духовно-нравственнэ узыншагъэр физическэ зыужьныныгъэм текуалхъэщ. Гулытэ хэха - сабий-ныбжьыщІэ творчествэм, физкультурэмрэ спортымрэ. Сыт ильэныкъуэкІи щІэгъэжьуэныгъэ - Урысейм и талантхэм.

КПРФ-р хьэзырщ фІыуэ тлъагу ди Хэкур къэщІэрэщІэжьныныкмкІэ жэуапныгъэр къищтэну.

Дэ дызахуэщ, дэ тхузэфІэкІынущ!

ИрагъэкІуэкІа пхъэидзэм икъ иткІэ, пщІэнэщу тыдодзэ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Парламентым и депутатхэр зэрыхахьым теухуауэ» КъБР-м и Законым и 48-нэ статьям и пункт 15-м тету.

● Прохладнэ щІыналъэ

Иджыри зы Іэнатіэ къыщызэІуахынущ

Пхъэщхьэмыщхьэмрэ хадэхэкІымрэ елэжьу Къэбэрдей-Балъкъэрым ит Іуэхущ1апІэхэр Урысей утыку зэрихьэрэ куэд щІащ.

БЖЫГЪЭХЭМ къызэрагъэлъэгъуамкІэ, пхъэщхьэмыщхьэм, хадэхэкІым къыхэщыкІауэ Урысей псом къыщыщІагъэкІа банкитху къэс еханэр ди щІыналъэм щащІащ. Абыхэм я къабзэгъэкІи хуэдэр зырызщ. ЕкъулІэныгъэхэр куэдкІэ я фІыщІэщ ерыскъыхэкІым щелэжь предприятэхэр иджырей мардэхэм тету технологиещІэхэмкІэ къызэрызэгъэпэщамрэ а Іуэхум зи мылъку хэзылъхьэну хуей инвесторхэм я бжыгъэм къызэрыхэхъуэмрэ. Къапщтэмэ, Прохладнэ районым мы зэманым щокІуэкІ томат пІастэ щагъэхьэзыр заводым къыхэгъэхъуэным ехьэлІа лэжьыгъэхэр. Абы зы илъэсым хуэзэу продукцэу къыщыгъэкІынур тонн мин 53-м ноблагъэ. Ар банкІ мелуани 3-м нэсынущ.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

● Узыншагъэ

ДэІэпыкъуныгъэр ирагъэфІакІуэ

«Ялэ медико-санитар дэІэпыкъуныгъэм зегъэуэжьынымкІэ» лъэпкъ проектым хэту мы гъэм фельдшер-акушер Іуэхущ1апІэхэр къыщыдэІуахынущ Саратовскэ къутырымрэ Псынэдахэ къуажэмрэ.

ЯПЭМ ухуэзыгъэ лэжьыгъэхэр и кІэм щынагъэсащ, етІуанэм ФАП-м и унэм и лъабжьэр щагъэтІылъащ. Апхуэдэу я мурадщ ХьэтІохъущыкІуэй жьлэм дэт амбулаторэр сыт и лъэныкъуэкІи зыхуей хуагъэзэжьыну.

Зэгъэзэщыжьныгъэ лэжьыгъэхэр щокІуэкІ Бахъсэн, Дзэлыкъуэ щІыналъэ сымаджэщхэм. Мы илъэсым къриубыдэу а Іуэхущ1апІэхэм я унащхьэхэр зэрахъуэжьнущ, унэ щІыбэр зэрахьэнущ, Дзэлыкъуэкъуажэ и поликлиникэм и щхьэгъубжэхэр, псы зэрекІуапІэ бжьамийхэр, ток кІапсэхэр зэрахъуэжьнущ. Абыхэм текІуэдэну мылъкур республикэ бюджетым кІыхэкІынущ.

2014 гъэ лъандэрэ республикэм щаухуащ икІи зэгъэпэщыжьныгъэ лэжьыгъэшхуэхэр щрагъэкІуэкІащ фельдшер-акушер Іуэхущ1апІэу 50-м. Мы унэтІыныгъэмкІэ зэфІах лэжьыгъэ псори зыхуэунэтІар къуажэдэсхэм ират медико-санитар дэІэпыкъуныгъэр егъэфІэкІуэнырщ.

ЩХЬЭЩЭМЫЩІ Иэз.

Мы махуэхэм

Шыщхьэ1уэм и 17, *щэфэт*

♦**Псэущхьэ хьэулейхэм я дунейпсо махуэщ**

♦**Латвием и къалащхьэ Ригэ и махуэщ**

♦**Индонезие Республикэм и щхьэхуитныгъэм и махуэщ**

♦**1771 гъэм** Екатеринэ ЕтІуанэм и указкІэ Къэбэрдей цІыхубэм ЩытхъУ тхьилъ къариташ.

♦**1812 гъэм** пащтыкъ Александр Еэанэм урысыдзэм и командующэ нэхъыщхьэу иГъэващ Кутузов Михаил.

♦**1903 гъэм** Пулитцер Джозеф иГъэуващ и цІэр зезыхьэ саугъэт, литературэм, журналистикэм, музыкэм, театрым ехьулІэныгъэщхуэхэр къыщызыхьхэм ирагъэкІуэну. Иджыпстуи ар саугъэт нэхъ лъапІэхэм щыхабжэ США-м.

♦**1928 гъэм** Москва къалэм «Динамо» стадионыр къыщызэІуахащ.

♦**1934 гъэм** СССР-м и ТхакІуэхэм я зэгухэныгъэм и ипэ съездыр зэхэтащ.

♦**1961 гъэм** СССР-м къыщызэрагъэпэщащ граждан зыхъумэжьныгъэмкІэ ІэнатІэр.

♦**1977 гъэм** «Арктика» совет мылкъутэ кхъухьыр, зы къэралми апхуэдэ хуэзфІэмыкІауэ, ЩІым и Ищхьэрэ полюсым нэсащ.

♦**1988 гъэм** Ныкъуэдыкъуэхэм я урысейпсо зэгухэныгъэр къызэрагъэпэщащ.

♦Дунейпсо гроссмейстер, дунейм шахматымкІэ и чемпион **Ботвинник Михаил** къызэралъхурэ илъэси 108-рэ ирокъу.

♦Къэрал, жылагъуэ лэжьакІуэшхуэ, Мысырым щыщ адыгэлІ, мамыры-гъэр хъумэныкмкІэ дунейпсо Ленин саугъэтым и лауреат **Хъалид (Жэмбей) Мухьэдин** къызэралъхурэ илъэс 97-рэ ирокъу.

♦Филологие щІэныгъэхэм я доктор, АКъУ-м и профессор, КъШР-м щІэныгъэхэмкІэ щыІэ зиІэ и лэжьакІуэ **Тхьэркъуахъуэ Инус** къызэралъхурэ илъэс 91-рэ ирокъу.

♦Урысей актёр, режиссёр, егъэджакІуэ, СССР-м и цІыхубэ артист **Табаков Олег** къызэралъхурэ илъэс 84-рэ ирокъу.

♦Урысей актёр, режиссёр, сценарист, жылагъэ лэжьакІуэ, УФ-м и цІыхубэ артист **Губенко Николай** и ныбжьыр илъэс 78-рэ ирокъу.

♦Уэрэджьлакіуэ цІэрыІуэ, СССР-м и цІыхубэ артист **Магомаев Муслим** къызэралъхурэ илъэс 77-рэ ирокъу.

♦Америкэм щыщ актёр, режиссёр, продюсер, «Оскар» саугъэтыр зыхуагъэфэща **Роберт де Ниро** и ныбжьыр илъэс 76-рэ ирокъу.

♦Философие щІэныгъэхэм я доктор, КъШКъУ-м и профессор, КъШР-м щІэныгъэхэмкІэ щыІэ зиІэ и лэжьакІуэ, ЩІДАА-м и академик **Абдокъуэ Станислав** и ныбжьыр илъэс 73-рэ ирокъу.

♦Тхыдэ щІэныгъэхэм я доктор, КъБКъУ-м и профессор **Куэш Мырзэбэч** и ныбжьыр илъэс 67-рэ ирокъу.

♦Урысей фигуристкэ, УФ-м спортымкІэ щІыхь зиІэ и мастер, 2010 гъэм Ванкувер (Канадэ) щекІуэкІа щІымахуэ Олимп Джогугхэм жэз медаль щыщІыхьа **Доминиэ Оксанэ** и ныбжьыр илъэс 35-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэрытымкІэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ, пІалъэ-пІалъэкІэрэ уэшх тІэкІу къыщешынущ. Хуабэр махуэм градус 25 - 28-рэ, жэщым градус 20 - 21-рэ щыхъунущ.

Шыщхьэ1уэм и 18, *тхъэмахуэ*

♦**УФ-м и Хьэуа флотым и махуэщ**

♦**Беларусь Республикэм и Дзэ-хьэуа къарурэм я махуэщ**

♦**Азербайджанымрэ Къэзахъстанымрэ щагъэлъапІэ я гъунапкъэхъумэ дзэхэм я махуэр**

♦**Таджикистаным и медицинэ лэжьакІуэхэм я махуэщ**

♦**1682 гъэм** Урысей пащтыхыныгъэм и тет хъуащ Пётр Еэанэр.

♦**1782 гъэм** Санкт-Петербург къыщызэІуахащ Пётр Еэанэм и фэеплъыр (иужьрейкІэ «Гъуаплъэм къыхэщыкІа шууей» зыфІащэр).

♦**1787 гъэм** Урысейм щыяпэу рабочэхэм я демонстрацэ щекІуэкІащ Санкт-Петербург. Пащтыхь гуащэ Екатеринэ ЕтІуанэм хуэтхьэусыхэну къызэхуэсат ухуакІуэ 400.

♦**1845 гъэм** къызэрагъэпэщащ Урыс географие зэгухэныгъэр.

♦**1900 гъэм** урыс инженер Перский Константин япэу къигъэсэбэпащ «телевиденэ» псальэр.

♦**1920 гъэм** США-м и Конституцэм зэхъуэкІыныгъэ халъхьащ, цІыхубзхэми Іэ яІэтыну зэрыхуитыр къыщыгъэзэгъуауэ.

♦**1941 гъэм** КъБР-м тхьэмахуэ щІыхьэху щекІуэкІащ. Абы хэтхэхэм къалэжьа сом мин 300-р Зыхъумэжьныгъэм и фондым халъхьащ.

♦**1991 гъэм** Горбачёв Михаил Форос (Кърым) щыІэ зыгъэпсэхупІэм къыдэкІыну хуимыту даубыдат къэралым зэхъуэкІныгъэхэр щезыгъэкІуэкІыну зи мурадхэм.

♦Нэмыц1э дипломат, адыгэхэм я псэукІэ-зэхэтыкІэм тетхыьха **Олеарий Іэдэм** къызэралъхурэ илъэс 419-рэ ирокъу.

♦Мэкъумэш щІэныгъэхэм я доктор, прунж гъэкІыным елэжь щІэныгъэ центрым и унафэщІ **Хъурым Хьэзрэт** и ныбжьыр илъэс 62-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэрытымкІэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ, пІалъэ-пІалъэкІэрэ уэшх къыщешынущ. Хуабэр махуэм градус 26 – 27-рэ, жэщым градус 20 – 22-рэ щыхъунущ.

Шыщхьэ1уэм и 19, *блыщхьэ*

♦**Гуманитар дэІэпыкъунымгъэм и дунейпсо махуэщ**

♦**Сурэтым и дунейпсо махуэщ**

♦**Афганистаным и щхьэхуитныгъэм и махуэщ**

♦**США-м и авиацэм и махуэщ**

♦**Джанэ кусэм и махуэщ.** 1874 гъэм урыс флотым къулыкъу щызыщІэхэм я фащэу къащтащ кусэ щІыхьэхэр зыпхыкІ джанэр.

♦**1839 гъэм** Санкт-Петербург къалэм гъэмыжьжьэу къызэІуахащ Пулковскэ обсерваторие. Иджыпстуи ар Урысей Федерацэм и астрономие Іуэхущ1апІэ нэхъыщхьэщ.

♦**1887 гъэм** шар гъэпщам ису зиІэтри, Менделеев Дмитрий кІэльыплъащ дыгъэр зэрыкъуиныбфэм.

♦**1895 гъэм** Лондон къыщызэрагъэпэщащ Дунейпсо кооператив зэгухэныгъэр.

♦**1942 гъэм** Къардэн Къубатий Елъхъуэт (Осетие Ищхьэрэ) и деж бийм и къухьлъатитІ къыщыриудыхащ.

♦**1944 гъэм** Покрышкин Александр къэралым щыяпэу Совет Союзым щэнфэр и ЛІыхъужь хъуащ.

♦**1947 гъэм** А витаминыр зэхалъхащ.

♦**1960 гъэм** Байконур космодромым тельэтыкІащ Белкэ, Стрелкэ хьэхэр зэрыса «Спутник-5» къуэхьыр. Ар щыщхьэуІум и 20-м къэтІысыжащ.

♦**1981 гъэм** къызэрагъэпэщащ СССР-м Къэрал шынагъуэшагъэмкІэ и комитетым егъэщІылІа «Вымпел» гуп хэхар.

♦**1991 гъэм** ГКЧП-м - къэрал унафэр зыубыдыну яужь ихьа гупым - СССР-м чрезвычайнэ щытыкІэ щигъуэват.

♦КъБР-м, КъШР-м, АР-м щэнхабзэмкІэ щыхьэ зиІэ я лэжьакІуэ **БищІо Анатолий** къызэралъхурэ илъэс 84-рэ ирокъу.

♦Тхыдэ щІэныгъэхэм я доктор, КъБР-м щІэныгъэхэмкІэ щыхьэ зиІэ и лэжьакІуэ, КъБР-м и Къэрал саугъэтым и лауреат **Къэжэр Валерий** къызэралъхурэ илъэс 70 ирокъу.

♦США-м и 42-нэ президенту щыта **Клинтон Билл** и ныбжьыр илъэс 73-рэ ирокъу.

♦Режиссёр, КъБР-м гъуэзджэхэмкІэ щыхьэ зиІэ и лэжьакІуэ **Дзбагъуэ Роман** и ныбжьыр илъэс 54-рэ ирокъу.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэрытымкІэ, Налшык пшэр техьэ-текІыу щыщытынущ. Хуабэр махуэм градус 31 - 33-рэ, жэщым градус 22 - 24-рэ щыхъунущ.

Зыгъэхьэзырар
ЖЬЭКІЭМЫХЪУ Маринэщ.

Лъэпкъ Іуащыгъэ:

МафІэм и гъунэгъу лыр мажьэ.

Саугъэт нэхъыщхьэр Кэсмен ехь

● Шыгъажэ

Налшык и шыгъэжапІэм щабэт кІуам щекІуэкІащ зэхьэзэхуэ ин. Абы щагъэджэгуащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и къалащхьэм и саугъэт нэхъыщхьэр.

ШЫГЪАЖЭГЪУЭ махуэр хухахат бахъсэндэсхэм. Абы и администрацэмрэ Быфхэ я унагъэмрэ ягъэува саугъэт фондым и куэдагьэр сом мелуанрэ мин щитІым нэблагъэрт.

Зэхьэзэхуэхэм щІадзэн ипэкІэ къызэхуэсахэр дакъикъкІэ хуэщІгъуащ Севастополь псыдзэдзапІэм иджыблагъэ гуузу щыблэкІуэда, Урысей Федерацэм киббоксингымкІэ и цІыхубз командэ къыхэхам щыщхэу дунейпсо чемпион Жэгъуп ФатІимэрэ вице-чемпион Гисмеевэ Элинэрэ. Абыхэм я фэеплъкІэ иужькІэ ирагъэкІуэкІа шыгъажэхэм ящыщ зым текІуэныгъэр къыщыхьащ мастер-шууей Сыжажэ Руслан зытеса пцІэгъэуплъ Монти.

Зэрахабзэу, зэпеуэр къызэІуахащ илъэситІ зи ныбжь шыхэмкІэ. Метр 1400-р псом япэу зэпичри, абы текІуэныгъэр къыщыхьащ Псыхуабэ и Іьэныгъэм щалыгъ Сторм Бэлд пцІэгъэуплъым. Ар кърагъажащ япэ категорие зиІэ шууей Щоджэн Іэдэм.

Адэкіэ ириэпеуащ Социалист Лэжьыгъэм и ЛІыхъужь Щауэ Іэхьед и фэеплъу ягъэува саугъэтым. Ди къэралым къыщалъхуарэ иджыри къэс текІуэныгъэ щІагъэ зимыІа, илъэситІ зи ныбжь шыбзэкІ я зэдзэкэм бжьыпэр щиубыдащ пцІэгъэупль Чарэ. Ари къэзыгъэжар Щоджэн Іэдэмщ.

ИлъэситІ ныбжьым ит шыхэм метр 1200-р къыщыззэранэкІым япэу ксащ Пэнжюкъу Руслан зытеса Эльбароса. Абы Іэрыхьащ Абазэ Санду Іэ и фэеплъ саугъэтыр.

Зыми игъэщІэгъуакъым «Малкэ» шы заводым и гъэсэн Волчарэ цІэрыІуэм аргуэру текІуэныгъэ язэзэрихьар. Сыжажэ Руслан и уанэгум щІэта, илъэсибл зи ныбжь шыр япэу къэсащ метр 1200-р къыщажьым.

ИлъэситІ зи ныбжь шыхэм я саугъэт нэхъыщхьэр хухахат Эверест бгым и щыгум тІэунейрэ дэкІуей Мэз Каринэ. Ар Іэрыхьащ метр 1600-р къыщажьм текІуа Флеминг Лайн теса шуей Пэнжюкъу Рустам икІи альпиникт цІэрыІуэм езым и Іэкіэ, гуфІэгъуэ щытыкІэм ити, къуитыжащ.

Псоми нэхъ яфІэхьэлэмэт хъуар, дауи, саугъэт нэхъыщхьэр щагъэджэгуа Налшык и Дерби Иныращ. Ар фэеплъ хуащІащ адыгэшым фІыуэ хэзыщІыкІыу икІи зыльагъуу щыта Быф Жэмхэт. Илъэсищ зи ныбжь шипщІ щызэдзэращ метр 2400-р къызэпачыну. Абы щытекІуэм селуан ныкъуэм щІигъу и Іэрылъхьэт.

Зэныкъуэкъуныгъэ гуащІэм и насыпыр къыщыкІащ япэ категорие зиІэ шууей Шыкъ Астемыр зытеса Кэсмен. Ар и хьэрхуэрэгъу псоми ефІэкІащ икІи шыгъажэ махуэм и саугъэт нэхъыщхьэр зыІэригъэхьащ. Абыкіэ фІыщІэ хэха хуэфащэщ шыр зэхьэзэхуэм фЫ дыдэу хуэзыгъэхьэзыра тренер Щадз Заур.

Дерби нэхъыщхьэм хэмыхуа шыхэр щызэпрагъэуащ Мэзкуу къалэм и саугъэтым. Куэдым яфІэхьэлэмэту абы щытекІуащ Щоджэн Іэдэм къитэжа Принц Киссанэ.

Иужьу а махуэм иризэныкъуэкъуащ Урысей Федерацэм мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министрым и саугъэтым. Нэхъ гъуэгуанэ кІыхь дыдэр – метр 3200-р – япэу къызэринэкІащ мастер-шууей ПщыкІ Ислъам зытеса Рокет Стар пцІэгъэуплъым.

Налшык ипподромым къыкІэлъыкІуэ шыгъажэ махуэр щызэхэтынур фокІадэм и 7-рэ. Абыи саугъэт зыбжанэм щыщІэбэнынущ ди республикэмрэ гъунэгъу щыналъэхэмрэ я шууей нэхъыфІхэр.

ХЬЭТАУ Ислъам.

Хьэщіэхэмрэ бысымхэрэ

Кфар-Камэ дэт мэжджытыр.

Израиль къэралыгъуэм щы-Іэ Кфар-Камэ жылэм къыщы-зэрагъэпэща шэрджэс ныбжьыщІэ лагерым я нэгу зыщрагъэужьри, иджыблагъэ хэкум къагъэзэжащ сабий гуп. КъБР-м щыщу гупым хэтащ Налшык дэт «ДыгъэфІэ къаблэм» и еджакІуэхэр Вэрокъуэ Алинэ, Щэныбэ Даянэ, Бэлагъы Сэтэней, Мурзэкъан Ислъам, Бадзэ Къэпльэн сымэ, Астемырей къуажэм щыщ Тхьэитл Залинэ, Дыгулыбгъуей щыщу Іэюб Рузанэ сымэ.

ХАМЭ къэрал щыпсэу ди лъэпкъэгъуэхэмрэ хэкурысхэмрэ я зэпыщІэныгъэхэр нэхъри гъэбыдэным, нэхъ куу щыным хуэгъэза къэрал программэм ипкъ иткІэ КъБР-м граждан жылагъуэ Институтэм ядэлажьэнымрэ лъэпкъ Іуэхухэмкіэ и министерствэм ядэлажьэнымрэ лъэпкъ Іуэхухэмкіэ и министерствэм.

КъБР-м икІахэм нэмыщІ, Тыркумрэ Иорданиемрэ щыщ ныбжьыщІэхэр, Кфар-Камэрэ Риухьениерэ дэс щащэ щІыкІуэхэмрэ щІалэхэмрэ - псори щыпсу 200-м нэс зэгъусэу зыщагъэпсэхуащ адыгэжылэм. Хьэщіэхэр жылэдэсхэм я унагъуэхэм щыпсэуащ махуипщІ енкІэ.

Ныбжьыщіэхэр нэхъыфІу зэрыгъэцІыхун, я нэгу зезыгъэжьын Іуэхугъуэхэмкіэ гъэнщІат, куэду къулейт, зэмылІэужьыгъуэу купщІафІэт къыззгъэпэщакІуэхэм я программэр. Израильм и щыпІэ нэхъ дахэхэм, Иерусалим, Тель-Авив, Хьайфэ, Тиберия къалэхэм зыплъыхьакІуэ хьэщІэхэр щыІащ, зэхьэзэхуэ, зэпеуэ хьэлэмэтхэм жьыдэру хэтащ. Нэхъри гукъинэж ящыхьуахэм ящыщу Кфар-Камэ и Лъэпкъ музейм зэрящыщІар. **Щоджэн Даут** абы щІэлъ Іэмэпсымэхэм къаэзрыхутепсэлъыхьам къыдэкІуэу, я жылэм и тхыдэм, кфар-камэдэсхэм я хьыбар гъэщІэгъуэнхэм щыгъуазэ ищІащ.

ЖьпІэнурамэ, мы къуажэм удэмыкІыу сабийм и нэгу щызригъэужьын щыпІэ куэд яІэщ. Спорткомплекс жьхуэтІэм хуэдэ дэтщІ, стадион абрагъуэм зэмыщІ, абы хэтщ къафэм зыщыхурагъасэ пэш хуит. Хасэм и унэшхэм библиотекэ хэтщ, адыгэбзэкІэ тедза тхьпъхэр щІэлъу, компьютерхэр щІэту. Абы екІуалІэ сабийжэм Іэмал ягъуэт школым къратым нэмыщІ адыгэбзэмкІэ, лъэпкъ тхыдэмкІэ щхьэхуэу зыгуэрхэм кІэлъыплъыну, щыгъуазэ зыхуащІыну. Апхуэдэу щІалэгъуалэ клуб яІэщ, джэгуКІэ зэмылІэужьыгъуэхэмкІэ я нэгу зыщрагъэужьу.

Зызыгъэпсэху ныбжьыщІэ цІыкІуэхэм я зэфІэкІхэр щагъэлъагъуэ зы пшыхьи хухахат. Псом хуэмыдэу кІуажэдэсхэм езы сабийхэми ягу кІынэжаехэм ящыщІ а пшыхьыр. Тыркум къиІа ди лъэпкъэгъу цІыкІуэхэр ансамбль щхьэхуэу щытти, кІыззхуэсахэр щІагъэдэІуащ адыгэ макъамэхэм. Кфар-Камэ жылэ дэс ныбжьыщІэхэм, Іэпщэ Рустам и гъэсэн цІыкІуэхэм, гъуэзджэу ягъэзэщІащ къафэ зыбжанэ. Къэбэрдей пщащэхэмрэ щІалэхэмрэ кІызэхуэсахэм къахуэджащ Хэкум техуха усэ дахэхэм, «Къэбардэрэ Альтудрэ» пьесэм и пьчЫгъуэ къыдэлэжьгъуащ, кІафэ екІуу ягъэзэщІащ. Пшыхьыр джэгу дахэкІэ зэхуащІыжащ. Зи гугъу сщІа Іуэхугъуэм укІэлъыплъа нэужь, уигу къэмыкІыу къэнэнтэкъым мыр: лІэщІыгъуэрэ ныкъуэм щІигу ипэ дуней псом текъухьа хъуа ди лъэпкъым и щІэблэр гукІэ, псакІэ, лъыкІэ дахэу зэрощІэ. Я къафэхэм зыщ, зэхуэдэу нэмыс яхалъщ, зэгуроІуэ, зыр адрейм хуэныкъуэщ. Ар насыпщ, гухэхъуэщ, адыгэхэм я къэкІуэнум утемыгуэзвыхьыжьну узыгъэгушхуэщ.

Адыгэм хьэщІэр и щІасэщ

КФАР-КАМЭ и тхьэмадэ **Нэпсо Закарие** сыт щыгъуи и нэІэ ятригъэтащ сабийхэм, зи гугъу сщІа зэхуэсхэм къебларгъуэрэ Іуэхур ядиІыгъащ. ЗыхэщІэрт зэрыжьылэу мы Іуэхум гулъытэщхуэ зэрыхуащІыр, мыхьэнэщхуэ иІэу кІыззэральытэр. Сабийхэр тІурытІу зэбграшати, хьэщІэ кІызылъысахэр абы иригушхуэрт, хэкум икІа цІыху я унэ зэрисынум иригуфІэрт. ФІыщІэ ІейкІэ яхуэфащэщ сабийхэр щыпсэуа унагъуэхэм. Дэтхэнэ зы бысымми хульэкІащ хабзэ екІуу кІигъэльэгъуэну: хьащІэр яМыгъэззэшыну, гупытІэ хуащІыну.

Къэрэлъэгъуапхъэщ, дэтхэнэ бысымми хамэ къэралхэм кІыкІа сабийхэр езыхэм яй дыдэм хуэдэу зэрахущытар, программэм ящыщІмыгъэльэгъуэ Іуэхугъуэхэр дащІэн, щыпІэ дахэхэр ирагъэльагъун папщІэ ельэкІ кІыззэрамыгъэнар. Абыхэм я цІэ кІыІуапхъэу солъытэ: **Джатауэхэ Джантийрэ Бэлэрэ, Щэджащэхэ Диябрэ Сарэрэ, Вищхьэхэ Іэдэмрэ Мэрьямрэ.**

Сабий гуп щепшажьэкІэ, дауи, урогуавэ укъыззэрызекІуэну щыкІэм. Ар хамэ къэралу щыщыткІэ, ущІэпІейтеиныр нэхъыбэжщ. Абы и лъэныкъуэкІэ ди гупым гукъеуэ диІакъым, икІи ар зи фІыщІэр **Іэпщэ Рустамщ**. Рустам КъБР-м икІри Кфар-Камэ дэтІыхьауэ абы щопсэу илъэсипщІым нэсауэ. Шапсыгъ пщащэ щхьэгъусэ хуэхъуащ, сабиитІ зэдапІ, унагъуэ дахэу мэпсэу. Адыгэ къафэм и гъэсакІуэщ, мы къуажэми, Рихьэние адыгэ жылэми къэфакІуэ гупхэр щиІэщ. Лъэпкъ Іуэхум жьыдэру хэтщ, хэкумрэ хэхэс адыгэхэмрэ я зэпыщІэныгъэхэр нэхъри куу хъуным ехьэІІа проектхэм псэемыблэжу холэжьыхь. ЖьпІэнурамэ, иджыблагъэ Кфар-Камэ щыззэхта ныбжьыщІэ зэхыхьэр екІуэкІыху, и нэІэ тТримыгъэкІыу къыщІыгъуащ, гулъытэ лей къытхуищІу.

Сэ сызыхэса **ХьэхъуэЕхьяря Тхьэухъуэхэ Уэфарэ** я унагъуэм абы сызэрыщыІа зэманыр ІуэхугъэщІэгъуэн зэщІэкІя ягъэнщІыфащ. Сэ Іэмал згъэтащ мы унагъуэм и фІыгъэкІэ жылэ псом и къекІуэкІыкІам сыщыгъуэзэну, я нобэрей псэукІэм сыкІэлъыплъыну, я гупсысэкІэр, Іэхэщщафэхэр къэсщІэну.

ЦІыхухэм я гъащІэр зыгъэзекІыхьыр я зэхэтыкІэрщ. Мы унагъуэр мы хабзэм тетщ. ЗэхущытыкІэ дахэ зи яку дэлъ зэщхьэгъусэхэм я бынхэри щэныфІэу, хабзэр ящІэу, гущафэу щытщ. Япхъу Шинэ и гукъэкІыж нэхъ лъапІэ дыдэхэр зытеуухар адэжь хэкум зэрыщыхьэщІащ. Сочэ къалэм пэгунэнэгъу щапсыгъ щыІнатІэм и дахагъым итхьэкъуэ пщащэм и нэгу щэкІахэм я хъыбархэр удихьэхыу къеІуатэ. Япхъу нэхъыщІэ Мелиссэ унагъуэ исщ, илъэсищ зи ныбжь и къуэцІыкІур егъаСэ. Сабийм анэдэлъхубзэр Іурылъщ, журтыбзэ кьыхимыгъэхьэу къабзэу мэпсалъэ. Си нэгу щІэкІащ анэр и сабийм щабзу зэрепсальэр, адыгэбзэкІэ псысэ цІыкІуэр жриІэуращ абы зэрыщІэджэгур. Апхуэдэу, бзэм кьыдэкІуэу, сабийм халъхьэ лъэпкъ гупсысэр. Илъэсищ фІэкІа зимыныбжь сабийм «сэ сыадыгэщ» жеІэ хэІэтыкІаеуэ, «Си нанэ» уэрэдым дожьу, лъэпкъ макъамэ зэхихмэ, кьэфэну кьытохьэ. Унагъуэм я щІалэ закъуэ Юсеф дзэм кьулыкъу щецІэ. Псори къуажэм зэрыщыщэпсальэр адыгэбзэщ, журтыбзи хьэрпыбзи щызэхэпхьнукъым.

ТоккІэ лажьэ электромобиль цІыкІум Уэфа дэтІысхьэрти сришажьэрт, къуажэр къызэхижьхьурэ сыщигъэгъуазэрт, и къуэжгъу дахуззэмэ, нэхъ хуэм зищІырти, «Хэкум кьикІа си хьэщІрщ», - жиІэрти саригъэцІыхурт. Апхуэдэу, махуэм хьыбар зыІэрыхьа къуэждэхэр пщыхьэщхьэхэм кІызэхуэсырт си бысымым и унэм, хьыбар хьэлэмэтхэр къаІуатэрт, лъэпкъым и къэкІуэнум теухуауэ зыгъэпІейтейхэм тепсэльыхьырт. Псом хуэмыдэу гукъинэж сщыхьахэм ящыщщ Кфар-Камэ щынэхъ цІэрыІуэу пшынауэ Іэзэ Нащхъ Закарие хэкуж кьикІа хьэщІэм пщІэ лей хуищІы мурадкІэ си бысымым я деж пшынэзеуакІуэ кьызэреблэгъар. ЦІыхугъэм пщІэр къеІэт, жаІэ. Хэкум пэжыжьэ адыгэ жылэ цІыкІум узыщІихьэлІэр апхуэдэ цІыхугъэ защІэщ.

ЗИ ХАБЗЭ зыхъумэжьым хамэм и хабзэфІри кьыхуощхьэпэ, жьыхуаІэраци, Кфар-Камэ и псэукІэр зэрызэІуэзэпащІыр фащ. Сэ Іэмал згъэтащ мы унагъуэм и фІыгъэкІэ жылэ псом и къекІуэкІыкІам сыщыгъуэзэну, я нобэрей псэукІэм сыкІэлъыплъыну, я гупсысэкІэр, Іэхэщщафэхэр къэсщІэну.

ЦІыхухэм я гъащІэр зыгъэзекІыхьыр я зэхэтыкІэрщ. Мы унагъуэр мы хабзэм тетщ. ЗэхущытыкІэ дахэ зи яку дэлъ зэщхьэгъусэхэм я бынхэри щэныфІэу, хабзэр ящІэу, гущафэу щытщ. Япхъу Шинэ и гукъэкІыж нэхъ лъапІэ дыдэхэр зытеуухар адэжь хэкум зэхущытыкІэщІащ. Сочэ къалэм пэгунэнэгъу щапсыгъ щыІнатІэм и дахагъым итхьэкъуэ пщащэм и нэгу щэкІахэм я хъыбархэр удихьэхыу къеІуатэ. Япхъу нэхъыщІэ Мелиссэ унагъуэ исщ, илъэсищ зи ныбжь и къуэцІыкІур егъаСэ. Сабийм анэдэлъхубзэр Іурылъщ, журтыбзэ кьыхимыгъэхьэу къабзэу мэпсалъэ. Си нэгу щІэкІащ анэр и сабийм щабзу зэрепсальэр, адыгэбзэкІэ псысэ цІыкІуэр жриІэуращ абы зэрыщІэджэгур. Апхуэдэу, бзэм кьыдэкІуэу, сабийм халъхьэ лъэпкъ гупсысэр. Илъэсищ фІэкІа зимыныбжь сабийм «сэ сыадыгэщ» жеІэ хэІэтыкІаеуэ, «Си нанэ» уэрэдым дожьу, лъэпкъ макъамэ зэхихмэ, кьэфэну кьытохьэ. Унагъуэм я щІалэ закъуэ Юсеф дзэм кьулыкъу щецІэ. Псори къуажэм зэрыщыщэпсальэр адыгэбзэщ, журтыбзи хьэрпыбзи щызэхэпхьнукъым.

ТоккІэ лажьэ электромобиль цІыкІум Уэфа дэтІысхьэрти сришажьэрт, къуажэр къызэхижьхьурэ сыщигъэгъуазэрт, и къуэжгъу дахуззэмэ, нэхъ хуэм зищІырти, «Хэкум кьикІа си хьэщІрщ», - жиІэрти саригъэцІыхурт. Апхуэдэу, махуэм хьыбар зыІэрыхьа къуэждэхэр пщыхьэщхьэхэм кІызэхуэсырт си бысымым и унэм, хьыбар хьэлэмэтхэр къаІуатэрт, лъэпкъым и къэкІуэнум теухуауэ зыгъэпІейтейхэм тепсэльыхьырт. Псом хуэмыдэу гукъинэж сщыхьахэм ящыщщ Кфар-Камэ щынэхъ цІэрыІуэу пшынауэ Іэзэ Нащхъ Закарие хэкуж кьикІа хьэщІэм пщІэ лей хуищІы мурадкІэ си бысымым я деж пшынэзеуакІуэ кьызэреблэгъар. ЦІыхугъэм пщІэр къеІэт, жаІэ. Хэкум пэжыжьэ адыгэ жылэ цІыкІум узыщІихьэлІэр апхуэдэ цІыхугъэ защІэщ.

Зыгъэпсэху ныбжьыщІэ цІыкІуэхэм я зэфІэкІхэр щагъэлъагъуэ зы пшыхьи хухахат. Псом хуэмыдэу кІуажэдэсхэм езы сабийхэми ягу кІынэжаехэм ящыщІ а пшыхьыр. Тыркум къиІа ди лъэпкъэгъу цІыкІуэхэр ансамбль щхьэхуэу щытти, кІыззхуэсахэр щІагъэдэІуащ адыгэ макъамэхэм. Кфар-Камэ жылэ дэс ныбжьыщІэхэм, Іэпщэ Рустам и гъэсэн цІыкІуэхэм, гъуэзджэу ягъэзэщІащ къафэ зыбжанэ. Къэбэрдей пщащэхэмрэ щІалэхэмрэ кІызэхуэсахэм къахуэджащ Хэкум техуха усэ дахэхэм, «Къэбардэрэ Альтудрэ» пьесэм и пьчЫгъуэ къыдэлэжьгъуащ, кІафэ екІуу ягъэзэщІащ. Пшыхьыр джэгу дахэкІэ зэхуащІыжащ. Зи гугъу сщІа Іуэхугъуэм укІэлъыплъа нэужь, уигу къэмыкІыу къэнэнтэкъым мыр: лІэщІыгъуэрэ ныкъуэм щІигу ипэ дуней псом текъухьа хъуа ди лъэпкъым и щІэблэр гукІэ, псакІэ, лъыкІэ дахэу зэрощІэ. Я къафэхэм зыщ, зэхуэдэу нэмыс яхалъщ, зэгуроІуэ, зыр адрейм хуэныкъуэщ. Ар насыпщ, гухэхъуэщ, адыгэхэм я къэкІуэнум утемыгуэзвыхьыжьну узыгъэгушхуэщ.

Щоджэн Пщымахуэ и унагъуэр

● Лъэпкъ Іуэху

Зекіуэ гъуэгу тенэркъым

Адыгэм хьэщІэр и щІасэщ

КФАР-КАМЭ и тхьэмадэ **Нэпсо Закарие** сыт щыгъуи и нэІэ ятригъэтащ сабийхэм, зи гугъу сщІа зэхуэсхэм къебларгъуэрэ Іуэхур ядиІыгъащ. ЗыхэщІэрт зэрыжьылэу мы Іуэхум гулъытэщхуэ зэрыхуащІыр, мыхьэнэщхуэ иІэу кІыззэральытэр. Сабийхэр тІурытІу зэбграшати, хьэщІэ кІызылъысахэр абы иригушхуэрт, хэкум икІа цІыху я унэ зэрисынум иригуфІэрт. ФІыщІэ ІейкІэ яхуэфащэщ сабийхэр щыпсэуа унагъуэхэм. Дэтхэнэ зы бысымми хульэкІащ хабзэ екІуу кІигъэльэгъуэну: хьащІэр яМыгъэззэшыну, гупытІэ хуащІыну.

Къэрэлъэгъуапхъэщ, дэтхэнэ бысымми хамэ къэралхэм кІыкІа сабийхэр езыхэм яй дыдэм хуэдэу зэрахущытар, программэм ящыщІмыгъэльэгъуэ Іуэхугъуэхэр дащІэн, щыпІэ дахэхэр ирагъэльагъун папщІэ ельэкІ кІыззэрамыгъэнар. Абыхэм я цІэ кІыІуапхъэу солъытэ: **Джатауэхэ Джантийрэ Бэлэрэ, Щэджащэхэ Диябрэ Сарэрэ, Вищхьэхэ Іэдэмрэ Мэрьямрэ.**

Сабий гуп щепшажьэкІэ, дауи, урогуавэ укъыззэрызекІуэну щыкІэм. Ар хамэ къэралу щыщыткІэ, ущІэпІейтеиныр нэхъыбэжщ. Абы и лъэныкъуэкІэ ди гупым гукъеуэ диІакъым, икІи ар зи фІыщІэр **Іэпщэ Рустамщ**. Рустам КъБР-м икІри Кфар-Камэ дэтІысхьауэ абы щопсэу илъэсипщІым нэсауэ. Шапсыгъ пщащэ щхьэгъусэ хуэхъуащ, сабиитІ зэдапІ, унагъуэ дахэу мэпсэу. Адыгэ къафэм и гъэсакІуэщ, мы къуажэми, Рихьэние адыгэ жылэми къэфакІуэ гупхэр щиІэщ. Лъэпкъ Іуэхум жьыдэру хэтщ, хэкумрэ хэхэс адыгэхэмрэ я зэпыщІэныгъэхэр нэхъри куу хъуным ехьэІІа проектхэм псэемыблэжу холэжьыхь. ЖьпІэнурамэ, иджыблагъэ Кфар-Камэ щыззэхта ныбжьыщІэ зэхыхьэр екІуэкІыху, и нэІэ тТримыгъэкІыу къыщІыгъуащ, гулъытэ лей къытхуищІу.

Сэ сызыхэса **ХьэхъуэЕхьяря Тхьэухъуэхэ Уэфарэ** я унагъуэм абы сызэрыщыІа зэманыр ІуэхугъэщІэгъуэн зэщІэкІя ягъэнщІыфащ. Сэ Іэмал згъэтащ мы унагъуэм и фІыгъэкІэ жылэ псом и къекІуэкІыкІам сыщыгъуэзэну, я нобэрей псэукІэм сыкІэлъыплъыну, я гупсысэкІэр, Іэхэщщафэхэр къэсщІэну.

ЦІыхухэм я гъащІэр зыгъэзекІыхьыр я зэхэтыкІэрщ. Мы унагъуэр мы хабзэм тетщ. ЗэхущытыкІэ дахэ зи яку дэлъ зэщхьэгъусэхэм я бынхэри щэныфІэу, хабзэр ящІэу, гущафэу щытщ. Япхъу Шинэ и гукъэкІыж нэхъ лъапІэ дыдэхэр зытеуухар адэжь хэкум зэхущытыкІэщІащ. Сочэ къалэм пэгунэнэгъу щапсыгъ щыІнатІэм и дахагъым итхьэкъуэ пщащэм и нэгу щэкІахэм я хъыбархэр удихьэхыу къеІуатэ. Япхъу нэхъыщІэ Мелиссэ унагъуэ исщ, илъэсищ зи ныбжь и къуэцІыкІур егъаСэ. Сабийм анэдэлъхубзэр Іурылъщ, журтыбзэ кьыхимыгъэхьэу къабзэу мэпсалъэ. Си нэгу щІэкІащ анэр и сабийм щабзу зэрепсальэр, адыгэбзэкІэ псысэ цІыкІуэр жриІэуращ абы зэрыщІэджэгур. Апхуэдэу, бзэм кьыдэкІуэу, сабийм халъхьэ лъэпкъ гупсысэр. Илъэсищ фІэкІа зимыныбжь сабийм «сэ сыадыгэщ» жеІэ хэІэтыкІаеуэ, «Си нанэ» уэрэдым дожьу, лъэпкъ макъамэ зэхихмэ, кьэфэну кьытохьэ. Унагъуэм я щІалэ закъуэ Юсеф дзэм кьулыкъу щецІэ. Псори къуажэм зэрыщыщэпсальэр адыгэбзэщ, журтыбзи хьэрпыбзи щызэхэпхьнукъым.

ТоккІэ лажьэ электромобиль цІыкІум Уэфа дэтІысхьэрти сришажьэрт, къуажэр къызэхижьхьурэ сыщигъэгъуазэрт, и къуэжгъу дахуззэмэ, нэхъ хуэм зищІырти, «Хэкум кьикІа си хьэщІрщ», - жиІэрти саригъэцІыхурт. Апхуэдэу, махуэм хьыбар зыІэрыхьа къуэждэхэр пщыхьэщхьэхэм кІызэхуэсырт си бысымым и унэм, хьыбар хьэлэмэтхэр къаІуатэрт, лъэпкъым и къэкІуэнум теухуауэ зыгъэпІейтейхэм тепсэльыхьырт. Псом хуэмыдэу гукъинэж сщыхьахэм ящыщщ Кфар-Камэ щынэхъ цІэрыІуэу пшынауэ Іэзэ Нащхъ Закарие хэкуж кьикІа хьэщІэм пщІэ лей хуищІы мурадкІэ си бысымым я деж пшынэзеуакІуэ кьызэреблэгъар. ЦІыхугъэм пщІэр къеІэт, жаІэ. Хэкум пэжыжьэ адыгэ жылэ цІыкІум узыщІихьэлІэр апхуэдэ цІыхугъэ защІэщ.

ЗИ ХАБЗЭ зыхъумэжьым хамэм и хабзэфІри кьыхуощхьэпэ, жьыхуаІэраци, Кфар-Камэ и псэукІэр зэрызэІуэзэпащІыр фащ. Сэ Іэмал згъэтащ мы унагъуэм и фІыгъэкІэ жылэ псом и къекІуэкІыкІам сыщыгъуэзэну, я нобэрей псэукІэм сыкІэлъыплъыну, я гупсысэкІэр, Іэхэщщафэхэр къэсщІэну.

ЦІыхухэм я гъащІэр зыгъэзекІыхьыр я зэхэтыкІэрщ. Мы унагъуэр мы хабзэм тетщ. ЗэхущытыкІэ дахэ зи яку дэлъ зэщхьэгъусэхэм я бынхэри щэныфІэу, хабзэр ящІэу, гущафэу щытщ. Япхъу Шинэ и гукъэкІыж нэхъ лъапІэ дыдэхэр зытеуухар адэжь хэкум зэхущытыкІэщІащ. Сочэ къалэм пэгунэнэгъу щапсыгъ щыІнатІэм и дахагъым итхьэкъуэ пщащэм и нэгу щэкІахэм я хъыбархэр удиІыгъ, - жьыслэу сегупсысырт. Абы и жэуапыр щызгъуэтащ **Щоджэн Пщымахуэ** и деж. Унагъуэ дахэу мэпсэу Щоджэнхэ. Шапсыгъ щыщІалэм ирахуа я адэжьхэм къащІэна хъыбархэм, тхьэдэм щыгъуазэщ, щІэблэри абыхэм щІапІыкІ. Пщымахуэрэ и щхьэгъусэмрэ къиущ зэдапІщ, къуэрылъхуэхэм я Іэдапіагъри зыхащІащ. Илъэс 40-кІэ хабзэхъумэ органхэм хэтащ Пщымахуэ, Кфар-Камэ и тхьэмадэщ илъэситхуитІ, пенсэ ныбжьым зэрихьэрэ и къуэрылъхуэхэм яхэсщ, дунеяплъэ къеКІухь и унагъуэр дэщІыгъуэ.

ЖьызыІэн зи кӀэдыр куэдым гу лъызытэщІ. Лъэпкъым теухуа гуныкъуэгъуэ гуэрэхэр зэриІэр къимыІуатэу лъэКІакъым Пщымахуэ. Абыхэм ящыщщ хэхэс цІэблэм тхыдэр хуэм-хуэмурэ зэращІгъупщэр. Абы и хэкІыпІэу зэгупсысраци, адыгэбзэкІэми, журтыбзэмкІэми, къазэрыгурырыІуэн бзэ гуэркІэ кьыдэкІауэ тхыдэмкІэ зэреджэ тхылъхэм хуэныкъуэу кьелъытэ абы.

- Нэхъыжьхэм я хъыбархэмкІэ ящІэнщ, - жыІэу дыщыс хъунукъым, лъэпкъым теухуауэ щІэныгъэ нэхъыбэ ябгъэдэлъхьэн хуейщ ди щІалэгъуалэм: лъэпкъым и къекІуэкІыкІам, дэ къытхэкІа цІыху цІэрыІуэхэм ятеухуауэ, Іуэрылуатэр нэхъыбэу, - пещэ Пщымахуэ. - Пэжщ, интернетыр икъуэкІэ сабэп къытхуохьу ди лъэпкъэгъу дэнэкІи щыпсэуэм далъыгъуэзэнымкІэ. Ауэ абы щыгъэкІуэ къомым уи сэбэп кьызэрыкІын кьыхэпхын папщІэ, зэман токІуадэ. Тхылъ щхьэхуэу диатэмэ, щколым щрагъэджыну Іэмал яІэнут.

Апхуэдэу Щоджэным игу кьоуэ Дунейпсо Адыгэ Фонд дызэримыІэр. Лъэпкъ Іуэху кьыдэпхынымэ, лъэпкъ и цІыху щІэгъэжьэн хуэныкъуэмэ, къэралым уемылъэІуу, фондыр кьызэрыпсэгъэбэпынум, абы къаруушхуэ кьузэритым и гугъу ещІ Пщымахуэ.

«Псалъэм Іуэху кьыкІэлъымыкІуэмэ, абы и уасэр щащІу», - жаІэ. Си гугъэщ Щоджэн Пщымахуэ и гукъеуэгъэм зэфІэхьпІэ яГъэтыну, лъэпкъым ифІ кьызэрыкІыну Іуэху щхьэпэ кьриКІуэну.

ШЭРДЖЭС ныбжьыщІэ лагерь жьхуэтІэу махуипщІкІэ дызыхэтам къыриКІуэхэм, сабийхэм ар къаззэрыщхьуам и гугъу пщІымэ, пхужымыІэным хуэдизу мыбы мыхьэнэшхуэ иІэщ. КъызэгъэпэщакІуэхэм зыхуагъэзывыжа къалэныр, я мурадар кьайхъулІащ, дауи.

Си гупым хэта ныбжьыщІэхэм зэи ягу имыкІыжым махуипщІ кьыщагъэпащІ Кфар-Камэ. **Щэныбэ Даянэрэ Вэрокъуэ Алинэрэ** я гукъэкІыжкэм щыщхэр щыхьэт тохъуэ абы:

- Нэхъапэм гу зылъыдмыта Іуэхугъуэ куэдым дригъэгупсысащ, ди щхьэ кьыщхьэпэн куэд кьыхэтхащ дэ мы зекІуэм. ЛъапІэныгъэ щыІэ псом мылъкур япэ ищІэщхэм нэхъыбэу узыщрихьэлІэ республикэм укъыщыхуамэ, дэнэкІи щыпльагъункр а цІыху «тхьэмыщкІэхэм» я зэпеуэныгъэщ. Кфар-Камэ щызэдгъэцІыхуа ди лъэкъэгъухэм япэ ирагъэщыр мылъкуракъым, атІэ зэманырщ. Ахэр зыщІыпІи пІащІэркъым, я нэр кьыщыхьэрипхьауэ, сыт ялэжьми, абы гупсэхугъуэ кьариту апхуэдэщ: ирехъу ар унагъуэ Іуэхуу, я сабий гъэсэну, е лэжьыгъэ ЗнантІэу. Пэжщ, гукъеуэ гуэрхэри ямыІэу щыткъым мы къуажэм дэсхэм, ауэ ахэр тхьэсыхэкъым, атІэ зэриІэр къагурыІуэу, абы трауухэр зыхуейр зыІэрагъэхьэу мэпсэу.

Израиль зекІуэм зыщыхуэдгъэхьэзырыми, ялэу дыдэгупсысар бзэ Іуэхураш. Ди гугъэт абы и лъэныкъэкІэ гугъэхь гуэркъэм дыхэтщ. Дынэсри, дезыгъэблагъэу къытпежьахэм я деж, къуажэм дыдыхьа нэужьи, зэхэтхар адыгэбзэщ. Куэду гъэщІэгъуэнщ, дауэ апхуэдизкІэ хэкум пэІэщІэ жьлэм я анэдэлъхубзэр зэрахъумжьыфар? Пэжу жьлэмэ, шапсыгъ псэлъэкІэр тІэкІу якуадэгъуэгъуэкІащ, ауэ ууэйиж узыпэмыльэщым щыІэкъым. МахуипщІым къриубыдэу къэбэрдейхэмрэ щапсыгъхэмрэ бзэкІэ дэгъуэу дызэгурыІуэу дыхъуат.

Ди насып хьихьу дызыхэхуа ныбжьыщІэ лагерым щытльагъу псори тфІэхьэлэмэтт: къэралиплІым щыщ ныбжьыщІэхэр зы бзэкІэ зэпсальэрт, зы утыку зэхуэзэрти, зэхуэдэу къадэрт, пьесэхэр яГъэувырт, усэ къеджэхэрт. А псом зэпэгъунэгъу дищІащ, ныбжьэгъуэхэри зэдгъэгъуэтащ. Дынасыпыфі эу зытпытэжащ икІи куэдым дригъэгупсысащ мы махуэхэм. Лъэпкъ гупсысэр быдэу ди щхьэм ирифыдащ, «Дызэкъуэтмэ, дыльэщІ» псальэфэм и мыхьэнэри Іупщіу кьыдгурыІуащ, хэкъуэкъым хэкуръыкІуэ ЗнантІэрымыкІуэ анэдэлъхубзэри хабзэри зэрызэрахьэр нэрылъагъу тщІыхьащ.

Кфар-Камэ щыдгъэкІуа махуипщІыр пщІыхьым хуэдэу бзэщІэнщ, - жыІэу дыщыс хъунукъым, лъэпкъым теухуауэ щІэныгъэ нэхъыбэ ябгъэдэлъхьэн хуейщ ди щІалэгъуалэм: лъэпкъым и къекІуэкІыкІам, дэ къытхэкІа цІыху цІэрыІуэхэм ятеуухауэ, Іуэрылуатэр нэхъыбэу, - пещэ Пщымахуэ. - Пэжщ, интернетыр икъуэкІэ сабэп къытхуохьу ди лъэпкъэгъу дэнэкІи щыпсэуэм далъыгъуэзэнымкІэ. Ауэ абы щызэкІуэ къомым уи сэбэп кьызэрыкІын кьыхэпхын папщІэ, зэман токІуадэ. Тхылъ щхьэхуэу диатэмэ, щколым щрагъэджыну Іэмал яІэнут.

Апхуэдэу Щоджэным игу кьоуэ уи Дунейпсо Адыгэ Фонд дызэримыІэр. Лъэпкъ Іуэху кьыдэпхынымэ, лъэпкъ и цІыху щІэгъэжьэн хуэныкъуэмэ, къэралым уемылъэІуу, фондыр кьызэрыпсэгъэбэпынум, абы къаруушхуэ кьузэритым и гугъу ещІ Пщымахуэ.

«Псалъэм Іуэху кьыкІэлъымыкІуэмэ, абы и уасэр щащІу», - жаІэ. Си гугъэщ Щоджэн Пщымахуэ и гукъеуэгъэм зэфІэхьпІэ яГъэтыну, лъэпкъым ифІ кьызэрыкІыну Іуэху щхьэпэ кьриКІуэну.

ШЭРДЖЭС ныбжьыщІэ лагерь жьхуэтІэу махуипщІкІэ дызыхэтам къыриКІуэхэм, сабийхэм ар къаззэрыщхьуам и гугъу пщІымэ, пхужымыІэным хуэдизу мыбы мыхьэнэшхуэ иІэщ. КхъзэгъэпэщакІуэхэм зыхуагъэзывыжа къалэныр, я мурадар кьайхъулІащ, дауи.

Си гупым хэта ныбжьыщІэхэм зэи ягу имыкІыжым махуипщІ кьыщагъэпащІ Кфар-Камэ. **Щэныбэ Даянэрэ Вэрокъуэ Алинэрэ** я гукъэкІыжкэм щыщхэр щыхьэт тохъуэ абы:

- Нэхъапэм гу зылъыдмыта Іуэхугъуэ куэдым дригъэгупсысащ, ди щхьэ кьыщхьэпэн куэд кьыхэтхащ дэ мы зекІуэм. ЛъапІэныгъэ щыІэ псом мылъкур япэ ищІэщхэм нэхъыбэу узыщрихьэлІэ республикэм укъыщыхуамэ, дэнэкІи щыпльагъункр а цІыху «тхьэмыщкІэхэм» я зэпеуэныгъэщ. Кфар-Камэ щызэдгъэцІыхуа ди лъэкъэгъухэм япэ ирагъэщыр мылъкуракъым, атІэ зэманырщ. Ахэр зыщІыпІи пІащІэркъым, я нэр кьыщыхьэрипхьауэ, сыт ялэжьми, абы гупсэхугъуэ кьариту апхуэдэщ: ирехъу ар унагъуэ Іуэхуу, я сабий гъэсэну, е лэжьыгъэ ЗнантІэу. Пэжщ, гукъеуэ гуэрхэри ямыІэу щыткъым мы къуажэм дэсхэм, ауэ ахэр тхьэсыхэкъым, атІэ зэриІэр къагурыІуэу, абы трауухэр зыхуейр зыІэрагъэхьэу мэпсэу.

Израиль зекІуэм зыщыхуэдгъэхьэзырыми, ялэу дыдэгупсысар бзэ Іуэхураш. Ди гугъэт абы и лъэныкъэкІэ гугъэхь гуэркъэм дыхэтщ. Дынэсри, дезыгъэблагъэу къытпежьахэм я деж, къуажэм дыдыхьа нэужьи, зэхэтхар адыгэбзэщ. Куэду гъэщІэгъуэнщ, дауэ апхуэдизкІэ хэкум пэІэщІэ жьлэм я анэдэлъхубзэр зэрахъумжьыфар? Пэжу жьлэмэ, шапсыгъ псэлъэкІэр тІэкІу якуадэгъуэгъуэкІащ, ауэ ууэйиж узыпэмыльэщым щыІэкъым. МахуипщІым къриубыдэу къэбэрдейхэмрэ щапсыгъхэмрэ бзэкІэ дэгъуэу дызэгурыІуэу дыхъуат.

*Ди насып хьихьу дызыхэхуа ныбжьыщІэ лагерым щытльагъу псори тфІэхьэлэмэтт: къэралиплІым щыщ ныбжьыщІэхэр зы бзэкІэ зэпсальэрт, зы утыку зэхуэзэрти, зэхуэдэу къадэрт, пьесэхэр яГъэувырт, усэ къеджэхэрт. А псом зэпэгъунэгъу дищІащ, ныбжьэгъуэхэри зэдгъэгъуэтащ. Дынасыпыфі эу зытпытэжащ икІи куэдым дригъэгупсысащ мы махуэхэм. Лъэпкъ гупсысэр быд

Зыгъэхьэзырар щХЬЭЩЭМЫЩІ Иэщ

Лъэпкъ шхыныгъуэхэр

Хугу хэлъу гъэва нэкулъ

Хугур зэхадз, псы щыІэкІэ ялъэс, Іэнэм тракІутэри ягъэжпхъ. Мэл тхьэмщІыгъур ягъэкъабзэ, тыкъыр цІыкІуу, джэш хьадзэ хуэдизурэ яупщІатэ, шыуаным е кІэструл куум иралъхъэ. Абы халъхъэ бжьыныху уба, тыкъыр цІыкІуурэ зэпыгъэлъэла щэ тхъурымбэ, хугу, шыгъу, шыбжий, бжьыныщхьэ упщІэта, бурш, джэдгын хьэжа, итІанэ псы щыІэ хакІэри зэІащІэ. Абы иужькІэ а къагъэхьэзырар кІэтІий лъэсам ирамыубащэурэ иралъхъэ, и кІапэр кІэтІий псыгъуэкІэ е ІуданэкІэ папхыкІыжри, псывэм халъхъэ.

Зэ къытрагъэкъуалъэри, тхъурымбэр къытрах, мафІэр ирашэри, и щхьэр тепІауэ ныкъуэвэфІ хъуху трагъэт. ИтІанэ шыгъу хадзэри, хьэзыр хъуху ягъэвэж.

Іэнэм щытралъхьэнум деж хъурейуэ, мыІув бадзэ яупщІатэри тепщэчым иралъхъэ, лэпскІэ щІа бжьныныху шыпс тракІэри пщтыру яшх. ПІастэ хуабэ, щІакхъуэ докІу.

Халъхьэхэр (цІыхуищ Іыхьэ): тхьэмщІыгъуу - г 600, бжьыныху укъэбзауэ - г 15, щэ тхъурымбэу - г 200, бжьныщхьэ укъэбзауэ - г 50, псы щІыІэу (лым щхьэкІэ) - г 200, хугу - г 100, шыбжий сыр хьэжауэ - г 2, шыбжий фІыцІэу - г 2, джэдгыну - г 3, шыгъуу - узыхуейм хуэдиз, кІэтІий гъуму - ихьым хуэдиз.

ДзасэкІэ гъэжьа былымыл гъэгъуа

Лы гъэгъуар см 4 - 5 и бгъуагъыу, см 10 - 12 и кІыхьагъыу зэпаупщІ, градус 25 - 30 хъу псы хуабэм халъхьэ, дакъикъэ 40 - 50-кІэ ягъэуцІын, шыгъу лейр щІрагъэх, и бгъуапІэмкІэ дзасэм фІалъхьэри, зэрагъэдзэкІыурэ пльыжь хъуху, дакъикъэ 15 - 20-кІэ, ягъажьэ. ЩагъажьэкІэ щэ дагъэ щахуэмэ, лыр тхъуэплъ дахэ мэхъу. Ар дзасэм сэкІэ хэпхыжкри, тепщэчым илъ пІастэ хуабэм тралъхьэ. Пштыру яшх.

Халъхьэхэр (зы цІыху Іыхьэ): лы гъэгъуауэ - г 160-рэ, щыжьэкІэ щахуэ щэ дагъэу - г 15.

«Адыгэ шхыныгъуэхэр» тхылъым къитхыжащ.

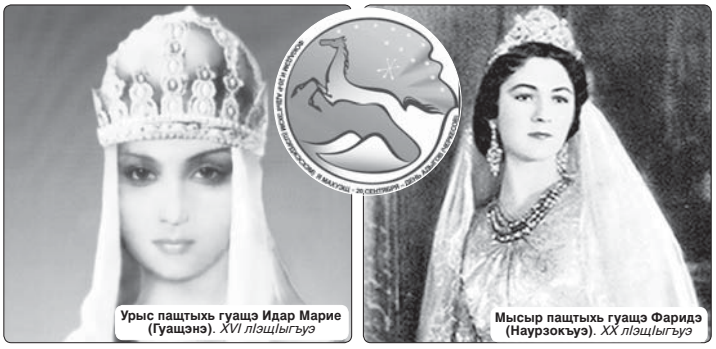

Урыс пащтыхь гуащэ Идар Марие (Гуащэнэ). *XVI лІэщІыгъуэ*

Мысыр пащтыхь гуащэ Фаридэ (Наурзокъуэ). *XX лІэщІыгъуэ*

Къуажэхьхэр

ІэфІи фІэІуи къэзыщІэф

Зыщэм фІэмащІэ,
Къэзыщэхум фІэкуэд.

Дыщэ нэхърэ нэхъ лъапІэ,
ЛъапІэ пэтми, ямыщэ.

Цыхуу зэхуэсыпІэ,
Ахъшэ зекІуапІэ.

Унэ блыным щызекІуэ,
ЗекІуэ пэтми, жыжьэ мыкІуэ.

ІэфІи фІэІуи къэзыщІэф,
Ауэ и пІэм имыкІыф.

ГъущІыр зыгъэплъ,
ЛІыбгъуэ нэкІуплъ.
ЖЭУАПХЭР:

Бзэгу. Іэгуфэ.

Уасэ. Ахъши. Зэзэф. Бжэ.

Зэхэзыльхьар
ЩОДЖЭН Леонидщ.

Псалъэжьхэр

Іуэху зи куэд шыгъэджэгу ещІ

♦Гуащэм и хабзэр нысэм и бзыпхэщ.
♦Уи гъунэгъу умыуб, уи благъэщІэ ущымытхъу.
♦НитІрэ пэт зэхуэдэкъым.
♦Ныбэм и лажьэр ІуэтэжьгъуафІэщ.
♦Пщэдджыжь хьэщІэ гъэхъэщІэгъуафІэщ.
♦Іуэху зи куэд шыгъэджэгу ещІ.
♦Гъатхэ уафэ гъуанэщ.
♦Гъатхэм жеяр бжьыхьэм мэгъыж.
♦Бэлэрыгъым гъатхэр къыхуэльэщ.
♦Зи щхьэ илъым и щхьэ урильытынщ.
♦ЛІы и псалъэ епцІыжыр-къым.
♦УзрихьэлІэ шхыныфІщ.
♦Унэм зыщыгъаси, хасэм яхьыхь.

Гурылъ темыпыІэхэр

ЩІалэгъуэм и нур узыІэпызышэ

- Укъэсыжащ, сыту фІыт. Щхьэ укъалплъу утет а бжэщхьэум? КъытекІ, къыщІыхьэж, ныжьбэрей жэщым сынокъуэрэ сеззащащ. ЩІхь укъыщІэмыхьэжра? Куэд щІащ сэ узэрызмылъагъуэр. Сыпхуэзэшащ, си гур ныпхуэпабгъэу сыкъэнащ. КъакІуэ, къызбгъэдыхьэ, сигу зэщІэушам и Іущащэ макъым уезгъэдэІуэнщ гъащІэ уэрэду. КъакІуэ, къакІуэ, си псэ, къытекІ а бжэщхьэІуми къыщІыхьэж, си гупсысэ хъыринэхэм уезгъэщІэнщ, мылІэжьм макъамэу уи псэм сыхьихьэнщ.

- Сошынэ.

- Сэра узыщІышынэр? Сыт щхьэкІэ?

- Гъуэгуншэу сыкъанэмэ-щэ, мылІэжьм макъамэу си псэм укъыхьыхьэрэ?

- АтІэ узрэдыншэу дауэ утетыну мы ди гъащІэ гъуэгу гугъум?

* * *

«Мо псым узэпрысыкІыфын?» - жаІати, - «СызэпрысыкІыфынщ, адрей лъэныкъэмкІэ си гъащІэм и къэкІуэнур къыщІэзэжьмэ», - жысІэри жэуап естыжат, узэпрысыкІын папщІэ псым гугъуехьу къыщІыспэщылъым семыгупсысу...

Кхъуафэжьейм сису сесурэ, толъкъунхэм я дахагъэм, я джэгукІэм сыдихьэхри сыкъэувыІащ, зызгъэнщІыху сахэпльэнщ, жысІэри. Сытым хуэдэу зэман телъыджэт сэ сыкъыщыувыІар! Дыгъэпсыр къызытепщІыпщІыкІ толъкъунхэр зыр зым жьэхэуэрти, ткІуэпс цІыкІухэр лъейуэ зэбгрыкъэрт, адэкІи дыщэфэ бдзэжьейхэр псы гущІыІум къыдэлъейэрти, дыгъэпсым дэджэгу хуэда, толъкъунэ цІыкІухэм «щІалуба» пщІыпщІхэм кІэлъыхэлъэжьэрт.

Д ахагъэм ситхьэкъуауэ сыкъэувыІауэ сыщщтт, а къомыр къыззэнэкІыу сызэпрысыкІынхуейуэ къызэрысщІэлъыр сщыгъупщэжауэ.

* * *

- Дэнэ апхуэдизу уздэжэр? КъэувыІэ! СызылъэщІэгъэхьэ! Уэ суригъуэсэну сыхуейт.

- Сэ дэнэ сыжэми пщІэрэ уэ?

- Хьэуэ.

- АтІэ сыт уныщІэжэнур, уздэжэр умыщІэу?

- Дэнэми содэ, уэ суригъуэсэмэ.

- АтІэ, нажэ, мо мэзым и тхьэмпэ пылъэлъэшэжэр жьым зэбгримыкІ щыкІэ зэщІэтщыпэжьнщ.

- Сыт а тхьэмпэ гъужажэр зэрыпщІынур?

- Ахэр си лъагъуныгъэм и фэеплъщ...

- ЩхьэІ уэ апхуэдэу псынщІэу ущІэпхуа-тІэ?! БлэкІам кІэлъыжэркъым. Апхуэдэу щытмэ, сэ а къомыр мафІэм хеэгъэсхьэнщи...

- Хьэуэ, хьэуэ. Ахэр си ягъэ лъагъуныгъэм и фэеплъщ!

- Лъагъуныгъэр блэкІам и гъэру щІыщытын щыІэжъым! Ар щІалэгъуэм и нур узыІэпызышэщ.

ТХЬЭЗЭПЛЪ Хьэсэн.

Хъыбарыжь

Азэпщ и къуэ Гъудэберд

Талъостэнышщыр зыгъэрым къиуКІащ. Къэзыуклар кахуэгъэуэтакъым. Азэпщ и къуэ Гъудэберд траЛъващ.

- Пщыр зыуКІын тщІэркъым, Азэпщ и къуэм фІэкІа, - жаІэри.

Азэпщ и къуэр яуКІын мурад ящІащ. Гъудэберд ищІэрт пщыр зыуКІар. ИщІэ щхьэкІэ иІуэтакъым - адыгэлІ хашэртэкъым. Мыхэшэн ильэс зыбжанэкІэ щыІэри, и хэкум кІиихьэжащ. Пщыр зыуКІэ уэ щытахэр къэгуэващ:

- ДиІуэтэнущ, - жари.

- ДукІмэ, диІуэтэн? - жаІэри, Азэпщ и къуэр яуКІын мурад ящІащ.

Апхуэдэ мурад къыщыхуащІым, Азэпщ и къуэр ТалъостэнхэкІуэлІащ - я хьэщІэщым ихьащ.

- Пщыр зыуКІар ди хьэщІэщым кІиихьащ, - дукІынщ щыжаІэм, я нэхъыжьым идакъым:

- ЯмыгъэпсалъэяуКІыркъым. Пщыр иуКІамэ, Азэпщ и къуэр ди хьэщІэщым кІиихьэнтэкъым, - жери.

- Пщыр зыуКІар сэракъым, - жиІащ Азэпщ и къуэ Гъудэберд. - Ныжжэ къуажэм дэкІырщ пщыр зыуКІар.

Пщыр зыуКІар а жэщым къуажэм дэкІащ. Азэпщ и къуэр хей хъужри, и унэ итІыхьэжащ.

Азэпщ и къуэ Гъудэберд-кІэ зэдэжэр щыпсэуар, зэрыхуагъэфащэмкІэ, Талъостэнхэ я уэлиитуэрщ - епщакІубланэ пІэщІы-гъуэм. Абы пъандэрэ къоГъуэгурыкІуэ «АдыгэлІ хашэркъым» псэлъафэр. Мыхэшэн (бзэгу имыкьэн) щхьэкІащ Азэпщ и къуэ Гъудэберд хэкур ибгынауэ щІыщытар.

Зытхыжар
КЪЭРМОКЪУЭ Хьэмидщ.

Хъуэхъу

Хъущт ФатІимэ и ехъулІэныгъэ

Урысейм ЩІэныгъэхэмкІэ и академием и Сыбыр къудамэу Новосибирск къалэм дэтым Соболев С. Л. и цІэр зезыхьэ и институтым физико-математикэ щІэныгъэхэм я кандидат цІэр къызэрыфІащ лэжьыгъэр ехъулІэныгъэкІэ зэрыщыпхигъэкІамкІэ дохъуэхъу Хъущт ФатІимэ Хьид и пхъум.

ФІыуэ тлъагъу, пщІэ зыхуэтщІ ФатІимэ! ЩІэныгъэм и лъагапІэщІэхэм унэсыну ди гуапэщ. Уи Іыхьлыхэмрэ благъэхэмрэ уи ехъулІэныгъэхэмкІэ бгъэгуфІэу, бгъэгушхуэу уи гъащІэ гъуэгур дахэу пкІуну, уузыншэу, уи гур щызрэ уи гурыпхъэмрэ мурадхэмрэ зэтехуэу упсэуну дынохъуэхъу.

Уи ныбжьэгъуэхэр.

Хъуэхъу

Хъущт ФатІимэ и ехъулІэныгъэ

Урысейм ЩІэныгъэхэмкІэ и академием и Сыбыр къудамэу Новосибирск къалэм дэтым Соболев С. Л. и цІэр зезыхьэ и институтым физико-математикэ щІэныгъэхэм я кандидат цІэр къызэрыфІащ лэжьыгъэр ехъулІэныгъэкІэ зэрыщыпхигъэкІамкІэ дохъуэхъу Хъущт ФатІимэ Хьид и пхъум.

ФІыуэ тлъагъу, пщІэ зыхуэтщІ ФатІимэ! ЩІэныгъэм и лъагапІэщІэхэм унэсыну ди гуапэщ. Уи Іыхьлыхэмрэ благъэхэмрэ уи ехъулІэныгъэхэмкІэ бгъэгуфІэу, бгъэгушхуэу уи гъащІэ гъуэгур дахэу пкІуну, уузыншэу, уи гур щызрэ уи гурыпхъэмрэ мурадхэмрэ зэтехуэу упсэуну дынохъуэхъу.

Уи ныбжьэгъуэхэр.

Псалъэзэблэдз

ЕкІуэкІыу: 1. ... жэщ: мазэр щыиз, нуру къыщыблэ жэщ. 4. Пасэм нэхъ зыльэкІхэм я щІалэ цІыкІур зрагъэпІу щыта цІыху. 7. Уафэ лъащІэм щызекІуэ «бжьэхуц» гуартэ. 8. «Эмирым и ...» - КІыщокъуэ Алим и роман. 10. Революцэм жьыдэру хэта, щэрихьэт полкым и командир Къатхъэн ... 12. КъБР-м узыншагъэр хъумэнымкІэ и министр Хъубий ... 14. Пхъэ ... 15. Іэпсльэпсым щыщ. 16. Цы хужь зытет шы. 18. Пхъэм къыхэбзыкІа бжэмышхышхуэ. 20. ... бзаджэ тІысыпІэнщэц. 21. Щыхь пІащэ лъэпхъ. 22. Нартыху хъэжьІгъэ зэхэпща. 23. Унагъуэ хадэм щагъэкІ пхъэщхьэмыщхьэ. 24. Нартыху, хъжьыгъэ хуэдэхэр зракІутэ. 26. Дин лэжьакІуэ. 27. Цейм и щІагъым щалъхьэ щыгъын щІыІутелъ. 29. Зиусхьэн лъэпкъ. 31. Хадзэкі. 32. Илъэс блэкІар. 33. МахуэцІэ. 35. Уафэм къех мыл тыкъыр цІыкІу. 38. ЦІыхубз щыгъын. 39. КхъуакІэ кІыхь зыІут ІэлъэщІ. 40. Нартхэм я ныкъуэкъуэгъу лъэпкъ. 42. Бахъсэн районым хиубыдэ къуажэ. 44. МафІэр ину щыдэлъ дейкІэ къыпех. 46. Хэку зауэшхуэм и зэманым нэмыщэм ящІыгъуу Къэбэрдей-Балъкъэрым къихьа лъэпкъ. 48. Нэщі исым и пщэдджыжьышхэ. 49. ЩІы къиуда. 50. Къэбэрдей тхакІуэ пажэхэм ящыщ, рассказ, новеллэ гъуэзэджэхэр зи Іэдакъэщ1экІ. 51. Сосрыкъуэ и нысащІэр.

Къехьу: 1. Щ1оджэнц1ыкІу Алий и цІэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым и джэгуакІуэ гъуэзэджэ щыта, РСФСР-м щІыхь зиІэ, Абхъаз республикэм и цІыхубз артист. 2. Іэщым, шым я фэр гъэмахуэм изых бадзэжь. 3. Си гъунэгъур шы ... уанэщ. 5. Дон псым адыгэхэр зэреджэу щытар. 6. Социалист Лэжьыгъэм и ЛІыхъужь Къамбий Мухьэб и къужажэ. 9. Без гъэвэжа. 11. ... хуэмыфІ хьэдрыхэ зэІуэ. 12. Іэлъын, тхьэгъу хуэдэхэм ирагъэтІысхьэ мывэ. 13. Къалэ-лІыхъужь. 17. Дыщэм и зы плъыфэ. 19. Уэлбанэшхуэ нэхъыбэм адэкІэ-мыдэкІэ жапІэ щызыщІ псы цІыкІухэр. 20. ШколакІуэм и портфелым дэлъ хьэпшып цІыкІу. 24. Адыгэ художник Іэзэу щыта ... Мухьэмэд. 25. Язынысуэ пхъэщхьэмыщхьэхэм я кум илъэ. 28. «Уей, адыгэш щыщхьэмыгъазэу зынэкъуэдий» - мы сатырхэр къызыхэтха уэрэд цІэрыІуэм и псалъэхэр зи Іэдакъэщ1экІ усакІуэ Сонэ ... 30. Сабий джэгукІэ. 34. Ар куэдрэ уэмэ, и дамэр мэкъутэ. 36. Дунейр щыщыІыІэм деж щыпІэ-щыпІэкІэрэ трищІэ уэс пІащІэ. 37. НэгъуэщІым ... хуэптІмэ, уэ уиухуэжькІэ мэхъу. ЩІ. Псэм фІэІэфІыр ... фІэдахэщ. 43. Нэр темыпІэу ежэх псы. 45. Сэхуран гъэлыгъуэ зыщэхэм яшых тхылъымпІэ. 47. БегъымбарыцІэ, цІыхухъуцІэ. 48. Жыг лъагэшхуэ.

Зэхэзылъхьар
МЫЗ Ахьмэдщ.

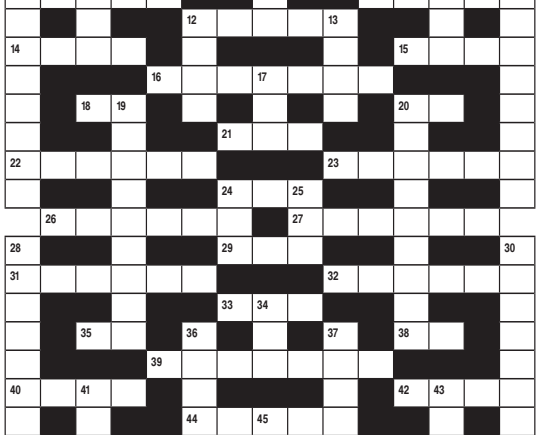

Шыщхьэуіум и 10-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

ЕкІуэкІыу: 6. Мыхъур. 7. Дурэш. 9. Лъагъуэ. 10. Щхьэхьінэ. 11. Тхьэрыкъуэ. 13. Хуккъуэ. 15. Ужьэ. 17. Хъущт. 19. Мыл. 21. Шыгъу. 23. Хы. 24. Іущ. 25. Адэжьінэ. 26. Ду. 27. Гу. 28. Сэх. 30. КІыкъ. 32. Бжьэ. 33. ШІхуэ. 34. Гьубж. 37. Бжэндэхъу. 39. ТхьэщІэпс. 43. Даущ. 44. Къэлэр. 45. ЩІэин.

Къехьу: 1. Амыщ. 2. Курых. 3. Къурш. 4. Пльыр. 5. Хьэхуэ. 7. Дань. 8. Шухьэ. 12. Дыщэ. 14. Кхъуэм. 16. Жьэгъу. 18. Тхьідэ. 20. Лэдэх. 21. Шынакъ. 22. ПщыкІ. 28. Сэху. 29. Ежьужь. 31. Къэб. 35. Хьэлъкъ. 36. Щхьэр. 38. Нащэ. 40. ЩІыщІэ. 41. Санэ. 42. Блэ.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФІЫЦІЭ Мухьэмэд

Редколлегием хэтхэр:

Жьэкіэмыхъу Маринэ (редактор нэхъыщхьэм и япэ къуэдзэ), **ЖылаСэ Заурбэч** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Кьаншокъуэ Эллэ** (жэуап зыхь секретарь), **Кьардэн Маринэ, Къумахуэ Астьэн, Нэщ1эпыдзэ Заминэ, Чэрим Марианнэ, Щхьэщэмыщ1 Иэз.**

Езыгъэтхахэр
«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ ирагъэтхащ (учредителхэр).

КъыдэзыгъэкІэмрэ редакцэмрэ я хэщІапІэр

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Ленриным и уэрам, 5

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 40-48-54, 42-63-64, 40-06-33; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ ІуэхуэхэмкІэ - 42-22-86; къуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 42-57-59; щэнхабзэмкІэ - 42-75-36; хабзэхъумэ Іуэхуэщ1апІэхэм ядэлэжьэнымкІэ - 42-60-53; зыкъомкІэ хъумэнымрэ экологиемкІэ - 42-22-89; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 40-15-31; хъыбарыщІэхэмкІэ - 42-22-88; зэдзэкІакІуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іэнатіэм - 42-26-41; сурэтехым - 42-75-78.

Теддзэ тхыгъэхэм къыщыхьа бжьгъэхэм, къыщалІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ аэр зытхахэм ящэ жэуап ящІ. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэпыту щытхъым.

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьынымрэ и пщэ дэтыщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-м Печатным и хутынынгъэр хъумэнымкІэ Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ Іуэхущ1апІэм ПИ №ТУ07-00117-м щІэту ятхащ.

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокІ.

«Тетраграф» ООО-м щытрадзащ.
КъБР, Налшык къалэ, Ленриным и уэрам, 33

12+

Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ **Джатокъуэ Залинэ,** *редактор* **Жьэкіэмыхъу Маринэ,** *корректорхэу* **Щоджэн Иннэ** *(1, 2-нэ нап.),* **Нэужьокъуэ Заирэ** *(3, 4-нэ нап.). Компьютерк1э газетым и теплъэр ящІащ* **Ныр Саидэ, Мэзбахъуэ Анжелэ,** *сурэтхэм елэжьар* **Бицу Жаниэщ.**

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер Іэнатіэм щагъэхьэзыращ.

Газетым Іэ традзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзар сыхьэт 20.00-рщ.

Индексыр П 5894 ● Тираж 2.064 ● Заказ №742